

આત્મધર્મ

માસિક : વર્ષ-૧૮ * અંક-૬ * ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૪

શ્રી બાહુબલી મુનીન્દ્ર
મહામસ્તકાભિપેક

આગમ-મહાસાગરનાં અણામૂલાં રલો

● હે ઉત્તમ મતિમાન ! “શુદ્ધ ચિદ્રૂપ હું (છું)” એ છ અક્ષરોને તું નિરંતર વિચાર. તે સદ્વિચારણાથી તને સારી રીતે સમજાશે કે એ શુદ્ધ ચિદ્રૂપનું સ્મરણ એ જ સંસારમાં સર્વ તીર્થમાં ઉત્તમ તીર્થ છે, શાખજ્ઞાનરૂપ સમુદ્રમાં ઉત્પન્ન થયેલું શીધ ગ્રહણ કરી લેવા યોગ્ય ઉત્તમ અમૂલ્ય રત્ન છે, સર્વ સુખનું નિધાન છે, મોક્ષપદમાં પહોંચાડનાર ત્વરિત ગતિવાળું વાહન છે, કર્મના સમૂહરૂપ ધૂળને દૂર કરવા વાયુનો વંટોળ છે અને સંસાર-પરિભ્રમણરૂપ વનને બાળી ભસ્મ કરવા અભિન છે; એમ તું નિશ્ચયે જાણ. ૧૪. (શ્રી જ્ઞાનભૂષણ, તત્ત્વજ્ઞાનતરંગિણી, અધ્યાય-૨, ગાથા-૭)

● હું સદા જ્ઞાતા છું, દેખા છું, પંચપદ છું, ત્રિભુવનનો સાર છું, હું બ્રહ્મ, ઈશ, જગદીશસ્વરૂપ છું. ‘સોહું’ (એવો જે હું) તેના પરિચયથી જ હું ભવોદધિથી તરી જઈશ. ૧૫.

(શ્રી દીપયંદજી, આત્માવલોકન, પાનું-૧૬૩)

● આ આત્મા કર્મકૃત રાગાદિ અથવા શરીરાદિથી સંયુક્ત ન હોવા છતાં પણ અજ્ઞાની જીવોને સંયુક્ત જેવો પ્રતિભાસે છે અને તે પ્રતિભાસ જ નિશ્ચયથી સંસારના બીજરૂપ છે. ૧૬. (શ્રી અમૃતયંત્રાચાર્ય, પુરુષાર્થસિદ્ધિ ઉપાય, ગાથા-૧૪)

● જો કે શુદ્ધોપયોગલક્ષણવાળું ક્ષાયોપશમિકજ્ઞાન મુક્તિતનું કારણ થાય છે તોપણ ધ્યાન કરનાર પુરુષે ‘નિત્ય સકળ નિરાવરણ, અખંડ, એક, સંપૂર્ણ નિર્મળ કેવળજ્ઞાન જેનું લક્ષણ છે એવું પરમાત્મસ્વરૂપ તે જ હું છું, ખંડજ્ઞાનરૂપ નહીં’—એવી ભાવના કરવી. ૧૭.

(શ્રી નેમિયંત્રસિદ્ધાંતિદેવ, બૃહદ્ દ્રવ્યસંગ્રહ, ગાથા-૭૪)

● યોગીઓને પોતાના ધ્યાન વખતે જે શુદ્ધ આત્મા દેખાય છે તે જ પરમબ્રહ્મ છે, તે જ જિન છે, તે જ પરમતત્વ છે, તે જ પરમગુરુ છે, તે જ પરમજ્યોતિ છે, તે જ સર્વ કલ્યાણરૂપ છે, તે જ સુખનું ભાજન છે, તે જ શુદ્ધ ચિદ્રૂપ છે, તે જ પરમશિવ છે, તે જ પરમ આનંદ છે, તે જ સુખદાયક છે, તે જ ઉત્કૃષ્ટ ચૈતન્ય છે અને સર્વ ગુણોનો ભંડાર પણ તે જ છે અર્થાત્ ધ્યાનમાં અનુભવમાં આવતો શુદ્ધ આત્મા તે જ જીવનું સર્વસ્વ છે. ૧૮.

(—પરમાનંદ સ્તોત્ર, શ્લોક-૧૬)

● સુગુરુની મહાન ઇત્રધાયા પામીને પણ હે જીવ ! તું સકળ કાળ સંતાપને જ પાસ્યો. પરમાત્મા નિજદેહમાં વસતા હોવા છતાં તેં પત્થર પર પાણી ઢોળ્યું. ૧૯.

(શ્રી મુનિવર રામસિંહ, પાણુડ દોહા, ગાથા-૧૩૦)

વર્ષ-૧૮

અંક-૬

દંસણમલો ધર્મસો । ધર્મનું મળ સમ્યગર્દાશન છે.

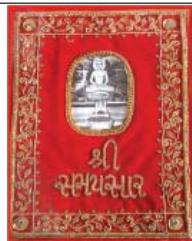
વિ. સંપત્ત

૨૦૭૯

February
A.D. 2024

જીવનાધીન

શાશ્વત શુખનો માર્ગ દર્શાવતું માસિક પત્ર

શ્રી સમયસારજી શાસ્ત્ર ઉપર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રવચન

(સમયસાર ગાથા-૨૨૦ ઉપર પ્રવચન) (ગતાંકથી આગળ)

* મોક્ષનો એક માત્ર ઉપાય - શુદ્ધોપયોગ *

પરથી વિમુખ એટલે ?—કે ચાહે તો સર્વજ્ઞદેવ હોય તેનાથી પણ વિમુખ—ભગવાન પ્રત્યેના રાગથી વિમુખ ને રાગને જાણનારી એક સમયની વ્યક્ત પર્યાય તેનાથી વિમુખ ને શુદ્ધાત્માની સન્મુખના પરિણામ તે મોક્ષમાર્ગ છે. જેણે વર્તમાન પર્યાયને શુદ્ધદ્રવ્યની અભિમુખ કરી છે તેને આગમભાષાએ ત્રણ પ્રકારના ભાવ કહે છે અને અધ્યાત્મભાષાએ શુદ્ધોપયોગ કહે છે તે મોક્ષમાર્ગ છે. ઉદ્યભાવ દ્યા-દાન આદિના ભાવ તે પરસન્મુખના ભાવ છે, તે ભાવ ધર્મ નથી તેમ જ તે ધર્મનું કારણ નથી. સ્વદશા કે જેની દિશા શુદ્ધાત્મદ્રવ્ય તરફ છે તે મોક્ષમાર્ગ ને મોક્ષનું કારણ છે.

પરમભાવ સ્વરૂપ ત્રિકાળી નિજપરમાત્મદ્રવ્યની સન્મુખનો ભાવ તે શુદ્ધોપયોગ છે અને શુદ્ધોપયોગ તે મોક્ષમાર્ગ છે, એમ કહેતાં વ્યવહારરત્નત્રય તે મોક્ષમાર્ગ નથી તેમ આવી ગયું. ભગવાન શુદ્ધાત્મ પ્રભુ ત્રિકાળી આનંદનો નાથ છે તેની પ્રતીતિ, જ્ઞાન ને તેનું આચરણ તેને શુદ્ધોપયોગ કહે છે, તેને મોક્ષનો માર્ગ કહે છે. તેને વીતરાગતા કહે છે. પૂર્ણાંદ્ર પ્રભુના શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-રમણતાને શુદ્ધોપયોગ, શુદ્ધાત્મભિમુખના પરિણામ કહે છે, તે મોક્ષનો માર્ગ છે, તે મોક્ષનો ઉપાય છે તે સિવાય બીજો કોઈ મોક્ષનો ઉપાય નથી.

તિર્યાના છે ચોદ બેદો, ચાર બેદો દેવના;

આ સર્વનો વિસ્તાર છે નિર્દિષ્ટ લોકવિભાગમાં. ૧૭.

પરમાગમ

શ્રી નિયમસાર

*** મોક્ષના કારણભૂત શુદ્ધોપયોગથી કથંચિત્ બિન્દુ ભગવાન આત્મા ***

તે પર્યાય શુદ્ધપારિષામિકભાવલક્ષણ શુદ્ધત્બમદ્વયથી કથંચિત્ બિન્દુ છે. શા માટે ? ભાવનારૂપ હોવાથી. શુદ્ધપારિષામિક (ભાવ) તો ભાવનારૂપ નથી. જો (તે પર્યાય) એકાંતે શુદ્ધ-પારિષામિકથી અભિન્ન હોય, તો મોક્ષનો પ્રસંગ બનતાં આ ભાવનારૂપ મોક્ષકારણભૂત (પર્યાય)નો વિનાશ થતાં શુદ્ધપારિષામિકભાવ પણ વિનાશને પામે. પણ એમ તો બનતું નથી (કારણ કે શુદ્ધપારિષામિકભાવ તો અવિનાશી છે).

—ગુજરાતી ટીકા.

આત્મા શુદ્ધ ચૈતન્યઘન છે. તેને ઉપાદેય કરીને સ્વસન્મુખના સમ્યંદર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રના પરિષામ થાય તે મોક્ષનો માર્ગ છે, તે ધર્મ છે, તેને આગમભાષાએ ઉપશમ-ક્ષયોપશમ-ક્ષાળિક—એમ ત્રણ ભાવે કહેવામાં આવે છે. ચૈતન્ય પૂર્ણાંદ ધ્રુવપ્રભુનો આશ્રય લઈને થયેલા ઉપશમ આદિ ભાવો કે જે મોક્ષનો માર્ગ છે તે ક્ષણિક છે ને પરમસ્વભાવ કે જે સમ્યંદર્શનનો વિષય છે, તેનાથી તે બિન્દુ છે. આનંદના નાથ પ્રભુની સન્મુખના ને પરથી વિમુખના જે પરિષામ છે તેને શુદ્ધોપયોગ કહ્યો છે, તે મોક્ષમાર્ગ છે અને તે આનંદના નાથથી બિન્દુ છે.

પુષ્ય-પાપના ભાવથી બિન્દુ એવું જે શુદ્ધ ચૈતન્ય તત્ત્વ છે તેની પ્રતીતિ, જ્ઞાન અને તેનું અનુસરણ તેને આગમભાષાએ અને અધ્યાત્મભાષાએ અનેક નામે કહેવાય છે. દ્રવ્યસંગ્રહમાં તેને દ્વપ નામે કહ્યાં છે.

આત્મદ્વયની સન્મુખની સમ્યંદર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રની પર્યાય કે જેને આગમભાષાએ ઉપશમ આદિ અને અધ્યાત્મભાષાએ શુદ્ધોપયોગ આદિ કહ્યાં તે પર્યાય શુદ્ધ પારિષામિકભાવલક્ષણ શુદ્ધત્બતત્ત્વથી કથંચિત્ બિન્દુ છે. દ્વા-દાનાદિ વ્યવહારરત્નત્રયના પરિષામ તો મળિન છે, તેનાથી તો પ્રભુ બિન્દુ છે પણ જે મોક્ષનો માર્ગ-વીતરાગી પર્યાય કે જે સ્વદ્વયને અવલંબીને પ્રગટેલી દશા છે તે દશા પણ ત્રિકાળી તત્ત્વથી કથંચિત્ બિન્દુ છે. રાગ એ તો દોષ છે, બંધનું કારણ છે તેનાથી ભગવાન આત્મા બિન્દુ છે. વ્યવહારરત્નત્રય છે તે ઉદ્યમભાવ છે, ઉદ્યમભાવ છે તે બંધનું કારણ છે, તે મોક્ષમાર્ગ પણ નથી ને મોક્ષના માર્ગનું કારણ પણ નથી. પરંતુ મોક્ષનું કારણ, પૂર્ણાંદના લાભનું કારણ એવો જે શુદ્ધોપયોગ તે શુદ્ધ પારિષામિકભાવરૂપ વસ્તુથી

આત્મા કરે, વળી ભોગવે પુદ્ગલકરમ વ્યવહારથી;
ને કર્મજનિત વિભાવનો કર્તાદિ છે નિશ્ચય થકી. ૧૮.

કથંચિત્ ભિન્ન છે. ત્રિકાળી સહજ પ્રભુ કે જે બદલતું નથી, પલટતું નથી, એવું જે ધ્રુવ છે તેને અહીં શુદ્ધપારિણામિક સ્વભાવભાવ કહેવામાં આવે છે, અને તે નિર્મળ પર્યાયથી કથંચિત્ ભિન્ન છે.

ઉદ્ય ભાવમાં કર્મનો ઉદ્ય નિમિત્ત છે, તે વિકાર છે તેથી તે બંધનું કારણ છે, ઉપશમ છે તે અણ ઉદ્યરૂપ દશા છે, તે પવિત્ર છે, પણ હજુ અંદર કર્મની સત્તા પડી છે, ક્ષયોપશમ છે તે મિશ્ર છે, કાંઈક નિર્મળતા છે ને કાંઈક મલિનતાનો અંશ છે ને ક્ષાયિકમાં કર્મના અભાવની અપેક્ષા આવે છે. ત્રિકાળી પારિણામિક ભાવ છે તેને કર્મની કોઈ અપેક્ષા નથી, બીજા ચાર ભાવોને તો કર્મના સદ્ગ્રાવની કે અભાવની અપેક્ષા લાગુ પડે છે પણ ત્રિકાળી ચૈતન્ય પ્રભુને કર્મની હૈયાતીની કે કર્મના અભાવની અપેક્ષા લાગુ પડતી નથી. એ તો સહજ સ્વરૂપ ત્રિકાળ છે.

* અપૂર્વ અથવા સમ્યગ્દર્શનથી કથંચિત્ ભિન્ન વસ્તુ *

તારી ચીજ અંદર પડી છે તે આનંદનું દળ છે, શાયકરસનો કંદ છે, સહજાનંદ પરમાત્મદ્રવ્ય છે. જે સહજ સ્વરૂપ ત્રિકાળ છે તે સમ્યગ્દર્શનનો વિષય છે, પણ સમ્યગ્દર્શનની પર્યાય સમ્યગ્દર્શનનો વિષય નથી. એવું અપૂર્વ સમ્યગ્દર્શન કે જે અનંતકાળમાં એક સેકંડ માત્ર પણ થયું નથી તે હવે પ્રગટ કર્યું છે તે પણ ત્રિકાળી ધ્રુવથી ભિન્ન છે.

બાપુ ! ભગવાન પરમાત્મદ્રવ્ય છે, બધા આત્મા પરમાત્મદ્રવ્ય છે, તેને શરીરની અવસ્થાથી ન જો, રાગની અવસ્થાથી ન જો, નિર્મળ અવસ્થાથી પણ એને ન જો, નિર્મળ અવસ્થા તેમાં છે એમ એને—ત્રિકાળીને, ન જો. ન જો એટલે? — નિર્મળ અવસ્થાથી જો પણ નિર્મળ અવસ્થા તેમાં છે એમ એને ન જો. પરમાત્મા જ્ઞિનેશ્વરરદેવ જન્મ-મરણના અંતની વાત આ કહે છે, એ તો અપૂર્વ છે. એક સમયની દશાની પાછળ આખું તત્ત્વ છે, ત્યાં આત્મરામ બિરાજે છે પણ તેમાં કદી રમતો નથી ને પુણ્ય-પાપના ભાવની રમખાણ માંડી છે.

(કમશઃ) *

પૂર્વોક્ત પર્યાયોથી છે વ્યતિરિક્ત જીવ દ્રવ્યાર્થિકે;
ને ઉક્ત પર્યાયોથી છે સંયુક્ત પર્યાયાર્થિકે. ૧૮.

વैરाग्य-મावना

(શ્રી કાર્તિકેયાનુપ્રેક્ષા ઉપર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં પ્રવચન)

હવે લોકાનુપ્રેક્ષાના ચિંતવનનું માહાત્મ્ય પ્રગટ કરે છે :—

એવં લોયસહાવં જો જ્ઞાયદિ ઉવસમેકસબાવો ।

સો ખવિય કર્મપુંજં તસેવ સિહામળી હોદિ ॥૨૮૩॥

અર્થ :—જે પુરુષ ઉપશમ કરી એક સ્વભાવરૂપ થયો થકો આ પ્રમાણે લોકસ્વરૂપને ધ્યાવે છે—ચિંતવન કરે છે તે પુરુષ ક્ષાપિત-નાશ કર્યો છે. કર્મપુંજ જોણે એવો, એ લોકનો જ શિખામણિ (ચૂડામણિ) થાય છે.

ભાવાર્થ :—એ પ્રમાણે (જે પુરુષ) સાભ્યભાવ કરી લોકાનુપ્રેક્ષાનું ચિંતવન કરે છે તે પુરુષ કર્મનો નાશ કરી લોકના શિખરે જઈ વિરાજમાન થાય છે. અને ત્યાં અનંત, અનુપમ, બાધારહિત, સ્વાધીન, જ્ઞાનાનંદસ્વરૂપ સુખને અનુભવે છે. અહીં લોકભાવનાનું કથન વિસ્તારપૂર્વક કરવાનો આશય એવો છે કે અન્યમતી લોકનું સ્વરૂપ, જીવનું સ્વરૂપ તથા હિતાહિતનું સ્વરૂપ અનેક પ્રકારથી અન્યથા, અસત્યાર્થ અને પ્રમાણવિરુદ્ધ કહે છે. તેને સાંભળી કોઈ જીવ તો વિપરીત શ્રદ્ધાન કરે છે, કોઈ સંશયરૂપ થાય છે તથા કોઈ અનધ્યવસાયરૂપ થાય છે. અને એવા વિપરીતાદિ શ્રદ્ધાનથી ચિત્ત સ્થિરતા પામતું નથી, ચિત્ત સ્થિર થયા વિના યથાર્થ ધ્યાનની સિદ્ધિ થતી નથી અને ધ્યાન વિના કર્માનો નાશ થતો નથી. તેથી એ વિપરીતાદિ શ્રદ્ધાન દૂર થવા માટે લોકનું અને જીવાદિ પદાર્થોનું યથાર્થ સ્વરૂપ જાણવા અર્થે અહીં વિસ્તારપૂર્વક કથન કર્યું છે. તેને જાણી જીવાદિનું સ્વરૂપ ઓળખી પોતાના સ્વરૂપમાં ચિત્તને નિશ્ચલ સ્થિર કરી, કર્મકલંક નાશ કરી, ભવ્યજીવ મોક્ષને પ્રાપ્ત થાઓ! એવો શ્રીગુરુઓનો ઉપદેશ છે.

જુઓ, બાર ભાવનાઓમાં આ દસમી લોકભાવના છે. આ લોકભાવનાના વર્ણનમાં ૧૬૮ ગાથાઓ છે, તેમાં હવે છેલ્દી ગાથામાં લોક અનુપ્રેક્ષાની મહિમા અને તેના ચિંતવનનું ફળ કહે છે.

હું સાચ્યદાનંદ સિદ્ધસમાન છું, આ પ્રમાણે જે જીવ, સ્વભાવનું ભાન કરીને ઉપશમદશાને પ્રાપ્ત થયો છે, શાંત..શાંત...સ્વરૂપમાં સ્થિર થયો છે, સ્વભાવની

પરમાણુ તેમ જ સ્કંધ એ બે બેદ પુરુષાલઙ્કરણના;

છ વિકલ્પ છે સ્કંધો તણા ને બેદ બે પરમાણુના. ૨૦.

એકતારૂપ થયો છે—એવા જીવને લોકભાવના હોય છે. આ ભાવનાઓમાં ખંડ-ખંડ રાગાદિ વિકલ્પ ઉપર દસ્તિ નથી, પણ એકરૂપ સ્વભાવ ઉપર દસ્તિ છે; માટે સ્વભાવની એકતા વધતી જાય છે. જે એકરૂપ જ્ઞાયકસ્વભાવની દસ્તિ થઈ છે અને અંતરંગમાં શાંત..શાંત ઉપશમરસમાં સ્થિર થયા છે—એવા જીવોને જ લોકભાવના હોય છે. જેમને આત્માનું ભાન ન હોય અને માત્ર સ્વર्ग—નરક આદિનો વિચાર કરો તેને લોકભાવના કહેતા નથી, કારણ કે લોકભાવના તો સંવરનો પ્રકાર છે. લોકના દરેક પદાર્થોમાં ચિદાનંદસ્વભાવી આત્મા જ ઉત્કૃષ્ટ છે. જે જીવ એવા ચિદાનંદસ્વભાવના સન્મુખ થઈને લોકના સ્વરૂપનું યથાર્થ ચિંતવન કરે છે, તે જીવ લોકનો શિખામણિ થાય છે અર્થાત્ સિદ્ધ થઈને લોકાંગે બિરાજમાન થાય છે. જુઓ, જે જીવ ચૈતન્યસ્વભાવમાં એકતા કરીને લોકભાવના ભાવે છે, તે જીવ લોકનો શિખામણિ થાય છે. સિદ્ધ ભગવાન લોકના મુકુટમણિ છે.

ભાઈ ! એકલા ત્રણ લોકના આકાર તથા સ્વર্গ—નરક આદિનો વિચાર કરવો તો શુભરાગ છે. અહીં તો કહે છે કે એક સ્વભાવરૂપ થઈને ઉપશમભાવમાં જે સ્થિર થયો છે—એવો જીવ, લોકભાવના ભાવે છે અને તે જીવ આત્માના આનંદમાં સ્થિર થઈને પૂર્ણાનંદમય સિદ્ધદશાને પ્રામ કરે છે અને લોકના શિખર ઉપર જઈને અનંત સિદ્ધોની સાથે બિરાજમાન થાય છે.

અહો ! સિદ્ધ ભગવંતોના સુખના સમાન જગતમાં કોઈ સુખ નથી. સિદ્ધોનું સુખ અનુપમ છે, તેને કોઈની ઉપમા આપી શકતી નથી. ચકવર્તીના વૈભવના સુખથી અનંતગણું સુખ સિદ્ધને છે—તે કહેવાથી પણ સિદ્ધના સુખનું વર્ણન થઈ શકતું નથી. માટે સિદ્ધ ભગવાનનું સુખ અનુપમ છે, અનંત છે, હમેશા જેમ છે તેમજ રહેવાળું છે અને સ્વાધીન છે અને પોતાના આત્મસ્વભાવથી જ ઉત્પત્ત થયેલ છે—એવી જ્ઞાનાનંદમય અપૂર્વ સિદ્ધદશાને પ્રામ થવું જ આ લોકભાવનાનું ફળ છે.

અહીં લોકભાવનાનું કથન વિસ્તારપૂર્વક કહેવાનો હેતુ એ છે કે અન્યમતી, લોકના સ્વરૂપ, જીવનું સ્વરૂપ તથા હિતાહિતના સ્વરૂપનો અનેક પ્રકારથી અન્યથા અસત્યાર્થ અને પ્રમાણ વિરુદ્ધ કહે છે, તેને સાંભળીને કોઈ જીવ તો વિપરીતશ્રદ્ધાન કરે છે; કોઈ સંશયરૂપ થાય છે તથા કોઈ અનઘવસાયરૂપ થાય છે એવા વિપરીત આદિ શ્રદ્ધાનથી ચિત સ્થિરતાને પ્રામ નથી થતું. ચિતને સ્થિર-નિશ્ચિત કર્યા વિના સાચા

અતિથૂલથૂલ, થૂલ, થૂલસૂક્ષ્મ, સૂક્ષ્મથૂલ, વળી સૂક્ષ્મ ને
અતિસૂક્ષ્મ—એમ ધરાદિ પુદ્ગાલસકંધના છ વિકલ્પ છે. ૨૧.

ધ્યાનની સિદ્ધિ થતી નથી અને ધ્યાન વગર કર્મોનો અભાવ થતો નથી. માટે આ વિપરીતાદિ શ્રદ્ધાન દૂર કરવા માટે લોકનું અને જીવાદિક પદાર્થોનું સાચું સ્વરૂપ જાણવા માટે અહીં વિસ્તારપૂર્વક તેનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. ભવ્ય જીવ તેને જાળીને, જીવાદિનું સ્વરૂપ ઓળખીને, પોતાના સ્વરૂપમાં ચિત્તને નિશ્ચળ સ્થિર કરીને કર્મ-કલંકનો નાશ કરીને, મોક્ષદશાને પ્રાપ્ત થાઓ—આવો શ્રીગુરુઓનો ઉપદેશ છે.

સમક્ષિતી જીવ, શુભ-અશુભ બંને ભાવોને જેર માને છે. જેમ માછલી અગ્નિમાં કે રેતીમાં પડીને દુઃખી થાય છે; તે પ્રમાણે જ્ઞાની શુભાશુભભાવને દુઃખરૂપ માને છે. ઈન્દ્ર-ચક્રવર્તીના સંયોગી-સુખ પણ નાશ પામે છે; સ્વભાવથી ઉત્પન્ન સિદ્ધ ભગવાનનું સુખ અવિનાશી છે. સર્વજ્ઞ વીતરાગ કથિત ધર્મ, મોક્ષમાર્ગ, મોક્ષ, સ્વર્ગાદિ, નવ તત્ત્વાદિ જ પૂર્વાપર વિરોધરહિત છે. તેને જો શંકા-વિપરીતતા અને અનદ્યવસાયથી વિપરીતરૂપ માની રહ્યો છે, તેનું ચિત્ત સ્થિર રહેતું નથી; માટે નિઃશંક જ્ઞાતામાત્ર સ્વરૂપમાં ઠળીને એકાગ્ર થવારૂપ સામર્થ્ય તેઓ પ્રગટ કરી શકે છે અને તેના વિના મલિનતાનો અભાવ થઈ સાચું સુખ પ્રગટ થઈ શકતું નથી. પ્રથમ, નિશ્ચયસમ્યગ્રદર્શન જ આત્મધ્યાન છે. સર્વજ્ઞદેવે જીવાદિકનું જેવું સ્વરૂપ કહ્યું છે, તેને ઓળખીને ચિત્તને અંતર્મુખ નિશ્ચળ કરીને કર્મમળ નાશ કરીને ભવ્ય જીવ મોક્ષદશા પ્રગટ કરો—એવો શ્રીગુરુઓનો ઉપદેશ છે.

લોકાકાર વિચારીને, સિદ્ધસ્વરૂપ ચિત્તારિ;
રાગવિરોધ વિડારીને, આત્મરૂપ સંભાળ.
આત્મરૂપ સંભાળ, મોક્ષપુર બસો સદા હી;
આધિવ્યાધિજરમરણ, આદિ દુઃખ હુંવૈ ન કદા હી.
શ્રીગુરુ શિક્ષા ધારી, ટાળી અભિમાન કુશોકા;
મનસ્થિર કારણ, આ વિચાર ‘નિજરૂપ સુલોકા’.

ઇતિ લોકાનુપ્રેક્ષા સમાપ્ત.

જે લોકાલોકનો વિચાર કરીને, સિદ્ધસમાન સદા પદ મેરો અર્થાત્ અશરીરી નિર્વિકાર અખંડ જ્ઞાનાનંદથી પૂર્ણ આત્મસ્વરૂપની શ્રદ્ધા કરે છે, સંભાળ રાખે છે, તેના રાગ-દ્વેષનો નાશ થાય છે અને તે સાદિ—અનંત પૂર્ણ સુખરૂપ મોક્ષસ્વરૂપમાં નિવાસ કરે છે. આધિ એટલે સંકલ્પ-વિકલ્પરૂપ મનની ચિંતા, વ્યાધિ એટલે શારીરિક ચિંતા અને ઉપાધિ એટલે બાધ્ય ચિંતા તથા જન્માદિ દુઃખ સિદ્ધભગવાનને હોતા નથી. શ્રીગુરુઓની શિક્ષા ધારણ કરીને પર્યાયબુદ્ધિનું અભિમાન છોડીને, મનની સ્થિરતા માટે નિજ શાયકસ્વરૂપ લોકનું અવલોકન કરો.

(સમાપ્ત)

શ્રી ઈષ્ટોપદેશા ઉપર પૂજય ગુરુલદેવશ્રીના પ્રવચન

(પ્રવચન નં. ૩૧-૩૨, ગાથા - ૨૮)

હવે ૨૮ મી ગાથામાં દેહાદિકના સંયોગથી શું ફળ મળે છે એ પ્રશ્નનું જ્ઞાની સમાધાન કરે છે.

દુ:ખસન્દોહભાગિત્વं સંયોગાદિહ દેહિનામ् ।
 ત્વજાસ્યેનં તતઃ સર્વમનોવાક્યાકર્માભિ: ॥૨૮॥
 દેહીને સંયોગથી દુ:ખ સમૂહનો ભોગ,
 તેથી મન-વચન-કાયથી, છોડું સહુ સંયોગ. ૨૮

જીવ સ્વભાવનું લક્ષ ન કરતાં જેટલું દેહાદિ સંયોગમાં લક્ષ કરે છે એટલું દુ:ખ એને ભોગવવું પડે છે. દેહનું લક્ષ થાય, રોગનું લક્ષ થાય કે મને રોગ થયો, શ્રીનો સંયોગ થાય, પૈસા, આબરૂ આદિનો સંબંધ થયો, તેનાથી પ્રાણીઓને દુ:ખનો ઢગલો ભોગવવો પડે. અને ભગવાન અતીન્દ્રિય આનંદની મૂર્તિના સંબંધથી—તેનું લક્ષ કરવાથી અતીન્દ્રિય આનંદનું વેદન થાય છે.

હું આનંદસ્વરૂપ છું એવું લક્ષ છોડી, જે ચીજની સાથે પોતાને કાંઈ સંબંધ નથી તેની સાથે સંબંધ બાંધી તેમાં લક્ષ કરતાં—આ મને થયું છે એવી માન્યતાથી અનંતા દુ:ખના પોટલા વહોરવા પડે છે. દેહાદિનો સંબંધ કરતાં રાગ ઉત્પત્તિ થાય છે. આ રાગ ઉત્પત્તિ થાય છે એ જ દુ:ખનો સમૂહ છે. પરનો સંબંધ કરવા જાય તેમાંથી શાંતિ ક્યાંથી મળે? અંતરસ્વભાવના સંબંધમાં શાંતિ છે અને પરના સંબંધમાં દુ:ખના ઢગલા છે.

ભગવાન ! તારી ચીજમાં શું ખામી છે કે તારે પરનો સંબંધ કરવો પડે છે ? દ્વયકર્મ, ભાવકર્મથી લિમન્ન અસંગ નિજતત્ત્વનો સંગ છોડીને બહારના સંગમાં જોડાય તેને અનંતુ કલેશનું દુ:ખ છે પછી ભલે મહિનાના લાખ રૂપિયા મળતા હોય તો પણ તેનો રાગ કલેશનું કારણ છે.

દરેક પ્રકારના સંબંધ મન-વચન-કાયથી થાય છે તેને હું છોડું છું એટલે મન-વચન-કાયથી હું તે સર્વ સંબંધ છોડું છું કે જે મને દુ:ખનું કારણ થાય છે. એ સંબંધ છોડી હું

ભૂપર્વતાદિક સ્કર્ણને અતિથૂતથૂત જિને કહ્યા,
 ધી-તેલ-જળ ઇત્યાદિને વળી થૂત સ્કર્ણો જાણવા; ૨૨.

સ્વભાવમાં સંબંધ જોડું છું આમ, જીવ પોતે જ પોતાના દુઃખનું સમાધાન કરે છે.

મન-વચન-કાયાના સંબંધના નિમિત્તે મારા આત્માના પ્રદેશોનું કંપન થાય છે, તેને હું મારા ભાવથી રોકું છું અને સ્વભાવના સંબંધમાં તેને જોડું છું. આમ જ્ઞાની પરના સંબંધમાં ન જોડાતાં ત્યાંથી પાછા વળીને પોતાના સ્વભાવના સંબંધમાં જોડાઈને દુઃખનો નાશ કરી સુખ પ્રગટ કરે છે તેનું નામ આત્માનો ધર્મ કહેવાય છે.

મન-વચન-કાયામાં મમત્વથી સંસાર, નિર્મમત્વથી મુક્તિ

આ ઈષ્ટોપદેશ શાસ્ત્ર ચાલે છે. તેની ૨૭ મી ગાથા ફરી લઈએ છીએ. શિષ્યનો પ્રશ્ન હતો કે ધર્મી પોતાના આત્માને કેવો જાણો છે અને કેમ વેદે છે? આ પ્રશ્નનો ઉત્તર પૂજ્યપાદસ્વામી ૨૭ મી ગાથામાં આપે છે.

ધર્મી દ્રવ્યાર્થિકનયે પોતાના આત્માને એક વસ્તુરૂપે કાયમ રહેનારો જાણો છે. જ્ઞાની જાણો છે કે પૂર્વની અને ભવિષ્યની પર્યાયોમાં સર્પંગ રહેનારો હું એક છું. ધ્રુવ છું-સંદેશ છું.

ધર્મી જાણો છે કે હું ‘નિર્મમ’ છું. ‘આ મારું અને હું તેનો’ એના વિપરીત અભિપ્રાયથી હું રહિત છું. દેહાદિ પરપદાર્થ કે પુષ્ય-પાપ આદિ મારાં અને હું તેનો, એવા અભિપ્રાયથી હું શૂન્ય છું.

અજ્ઞાની એમ માને છે કે હું રાગ-દ્રેષ્ઠી સહિત છું અને મારા સ્વભાવથી રહિત છું. અજ્ઞાની ત્રિકાળ ધ્રુવ નિજ સ્વભાવને ભૂલી જઈને ક્ષણ-ક્ષણની અવસ્થા જેટલો જ હું અને રાગ-દ્રેષ્ઠ તે મારાં એમ માને છે. હું જડકર્માથી બંધાયેલો છું એમ અજ્ઞાની માને છે, જ્યારે જ્ઞાની અત્યારે જ હું શરીર, જડકર્મ અને રાગ-દ્રેષ્ઠી રહિત અને મારા સ્વભાવથી સહિત છું એમ માને છે. ધર્મી જાણો છે કે પર્યાયોમાં મારે ભાવકર્મ સાથે સંબંધ છે. દ્રવ્યકર્મ અને નોકર્મ સાથે પણ નિમિત્ત-નૈમિત્તિક સંબંધ છે પણ દ્રવ્યદસ્તિએ તો અત્યારે જ હું એ બધાંથી રહિત એક, નિર્મમ છું. આમ ધર્માની દસ્તિ હંમેશાં દ્રવ્ય ઉપર જ હોય છે.

ધર્મી જાણો છે કે હું તો સ્વ અને પરને પ્રકાશનારો સ્વપરપ્રકાશક સ્વભાવી છું. હું દરેક પરદ્રવ્યને જાણનારો છું પણ કોઈનું કામ કરી દેવાનો મારો સ્વભાવ નથી. જુઓ આ ધર્માની દસ્તિ! શરીર, વાણી, મન, સ્ત્રી, પુત્ર, ગામ, નગર કે દેશનું કોઈનું કાંઈ કરી દેનારો તે હું નહિ. કોઈને કાંઈ મદદ કરું એવું મારા સ્વરૂપમાં નથી.

આત્પ અને છાયાદિને થૂલસૂક્મ સ્કંધો જાણજે,
ચતુરિદ્રિયના જે વિષય તેને સૂક્મથૂલ કહ્યા જીને; ૨૩.

પ્રશ્ન :—પણ એકખીજા મદદ કરતાં હોય એવું દેખાય છે ને !

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :—એ તો રાગ કરે છે. કોઈ કોઈનું કાંઈ કરી શકતા નથી. અજાની જીવને એમ લાગે કે હું પરિવારનું, દુકાનનું, દેશનું કેટલું ધ્યાન રાખું છું ત્યારે બધું સરખું ચાલે છે. પણ આ અજાનીની વિપરીત માન્યતા છે. ત્રણકાળ ત્રણલોકમાં કોઈ કોઈનું કાંઈ કરી શકતા નથી. હું તો બધાંને માત્ર જાણું છું. કોઈનું કાંઈ કરી દઉં એ મારો સ્વભાવ જ નથી. ભગવાને એમ કહ્યું છે અને ધર્મી પણ આમ જાણો છે. પણ અજાનીને તો વિપરીત માન્યતાની ભ્રમણાનું ભૂત વળગ્યું છે એટલે તે કાંઈ આમ માનતો નથી અને પરનો કર્તા થવા જાય છે.

વળી પૂજ્યપાદસ્વામી કહે છે કે જ્ઞાની એમ જાણો છે કે મારો આત્મા કેવળીઓ વડે અનંત પર્યાયો સહિત વેદાવા યોગ્ય છે. એટલે આત્મા કેવળજ્ઞાનમાં અનંત પર્યાયો સહિત જ્ઞાવાયોગ્ય છે અને શુદ્ધ ઉપયોગમાત્રપણે શુતકેવળીઓ વડે સંવેદ્ય છે અને હું પણ મારા શુતજ્ઞાન વડે શુદ્ધઉપયોગમાત્રપણે વેદાવા યોગ્ય છું. શરીર, કર્મ, વિકારાદિ સહિત આત્માને હું વેદતો નથી.

લોકોને તો કાંઈક દ્વારા દ્વારા, વ્રત-ભક્તિની કિયા કરવાનું હોય તો ધર્મ કરીએ છીએ એમ લાગે. પણ અહીં તો કહે છે કે આત્મા પરપદાર્થનું ત્યાગ-ગ્રહણ તો કરી શકતો નથી પણ દ્વારા-દ્વારા-વ્રતાદિના વિકલ્પ કરવા એ પણ આત્માનું સ્વરૂપ નથી. આ વાત લોકોને આકરી પડી જાય છે.

આત્માનું સ્વરૂપ કેવું છે ? તેનો ઉત્તર આપ્યો કે હું દ્વયસ્વરૂપે અનંતી પર્યાયમાં સર્વાંગરૂપે રહેનારો ‘એક’ છું. શરીર રાગાદિ મારાં અને હું તેનો એવા વિપરીત અભિપ્રાયથી શૂન્ય હું ‘નિર્મમ’ છું. શુદ્ધનયે જડકર્મ અને વિકારી પરિણામથી હું મુક્ત છું. સ્વ-પર પ્રકાશસ્વભાવી છું અને કેવળજ્ઞાનીઓ વડે પૂર્ણ અનંત પર્યાય સહિત વેદાવા લાયક છું અને શુતજ્ઞાની વડે શુદ્ધ-ઉપયોગમાત્રપણે વેદાવા યોગ્ય છું.

આહા ! એક જ ગાથામાં કેટલો સાર ભરી દીધો છે ! કેટલા વિશેષજ્ઞાથી આત્માનું સ્વરૂપ જાહેર કર્યું છે ! હે ભવ્ય ! તું તેનો તાગ લઈ લે !! એટલે ઊંડાણથી તેને ઓળખી લે ! જિશાસુ જીવોએ તો આ એક જ કરવા જેવું છે. બાકી તો બધા ઢસરડા છે. સંકલ્પની-વિકલ્પની જાળોમાં જિશાસુએ ફસાવા જેવું નથી.

વળી કર્મવર્ગણયોગ્ય સ્કંધો સૂક્ષ્મ સ્કંધો જાણવા,
તેનાથી વિપરીત સ્કંધને આતિસૂક્ષ્મ સ્કંધો વર્ણવ્યા. ૨૪.

શરીર, સ્ત્રી, પુત્ર, પરિવાર, મકાન, દુકાન આદિ સર્વથા સર્વપ્રકારે મારાથી જુદાં છે. સર્વથા એટલે તેના દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવ આદિ બધું મારાથી ભિન્ન છે એમ જ્ઞાની જાણે છે.

હવે ૨૮ મી ગાથામાં કહે છે કે દેહાદિ પરદ્રવ્યના સંબંધથી જ જીવને દુઃખ ભોગવવું પડે છે. પોતાના આનંદસ્વભાવને છોડીને જડકર્મના નિમિત્તે મળેલા પરદ્રવ્યોની સાથે જીવ સંબંધ કરે છે. તેથી આકુળતા અને દુઃખ પામે છે. આત્મા અનાકુળ શાંતરસનો કંદ છે તેનું લક્ષ કરતાં આનંદનું વેદન થાય છે અને તેનું લક્ષ ન કરતાં—પરસંયોગોનું લક્ષ કરતાં જીવને ચાર ગતિના દુઃખો ભોગવવા પડે છે.

જેમ માઝી કફને સાકર સમજને ઝડપથી તેનો રસ લેવા બેસવા જાય ત્યાં તો પાંખ ચોંટી જાય છે તેમ આ જીવને કર્મના નિમિત્તથી મળેલા સંયોગો બધા કફ જેવા છે. તેમાં જેટલો સંબંધ કરવા જાય તેટલી આકુળતા અને દુઃખ થાય છે. નિત્યાનંદ સુખસ્વરૂપ પોતાની વસ્તુને છોડીને જેટલો પરસંગ કરે છે તે બધો કલેશ છે—આકુળતા છે. પરસંગ કરનાર ભલે રાજી હો, શેઠિયા હો કે બિખારી હો પણ બધાંને દુઃખ છે, કલેશ છે. પોતાના પરિણામની મંદતા અને ઉગ્રતાના પ્રમાણમાં દુઃખ હોય પણ છે તો દુઃખ જ પરપદાર્થના સંગથી ત્રણકાળમાં ક્યારેય સુખ થતું નથી.

જ્ઞાની એમ વિચારે છે કે મન-વચન-કાયાના યોગથી જ મારે પરનો સંબંધ થાય છે તેથી મારા સ્વભાવનો સંબંધ કરીને હું તે પરસંબંધને મન-વચન-કાયાથી છોડું છું.

ભાઈ ! આ તો આખી દુનિયાથી જુદી જાતનો માર્ગ છે. અહીં તો એટલે સુધી કહે છે કે દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુનો સંબંધ પણ આકુળતા ઉત્પન્ન કરનાર છે.

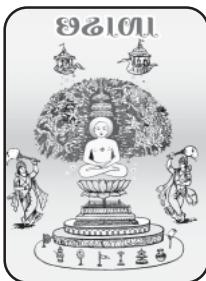
પ્રશ્ન :—સાહેબ ! દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુના સંબંધમાં તો અપવાદ રાખવો હતો ?

પૂજ્ય ગુરુદેવ :—તેમાં પણ અપવાદ નથી. દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુ પણ પરદ્રવ્ય છે ને ! તો તેના તરફનું લક્ષ પુણ્યનું કારણ છે તે પણ આકુળતા જ છે.

અહીં “ મન-વચન-કાયાથી પરસંગ છોડું છું ” એમ કહ્યું છે તેમાં આશય એવો છે કે મન-વચન-કાયાના આલંબન વડે ચંચળ થતા આત્માના પ્રદેશોને ભાવોથી રોકું છું એટલે કે મારા અકંપ સ્વભાવથી વિરુદ્ધ ચંચળ ભાવોને રોકીને સ્વભાવ તરફ હું ટણું છું એમ જ્ઞાની કહે છે.

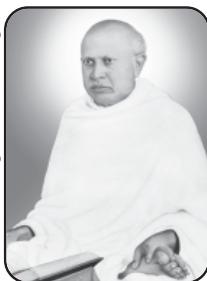
(કમશા :)*

જે હેતુ ધાતુચુષનો તે કારણાણુ જાણવો;
સંઘો તણા અવસાનને વળી કાર્યપરમાણુ કહ્યો. ૨૫.

શ્રી છ ઢાળા ઉપર પૂજય ગુલુદેવશ્રીના પ્રવચન

(બીજુ ટાળ ગાથા-૮-૧૨)

ગૃહીત મિથ્યાદર્શનનું સ્વરૂપ; અને મિથ્યાત્વપોષકકુગુરુ—કુદેવ—કુધર્મનું સેવન છોડવાનો ઉપદેશ

જો કુગુરુ કુદેવ કુધર્મ સેવ, પોષૈ ચિર દર્શનમોહ એવ ।

અંતર રાગાદિક ધરેં જેહ, બાહર ધન-અમ્બરતૌં સનેહ ॥૧॥

ધારેં કુલિંગ લહિ મહતભાવ, તે કુગુરુ જન્મજલ-ઉપલનાવ ।

જો રાગદ્વેષ મલકરિ મલીન, વનિતા ગવાદિજુત ચિહ ચીન ॥૧૦॥

તે હૈં કુદેવ તિનકી જુ સેવ, શઠ કરત ન નિત ભવભ્રમણ છેવ ।

રાગાદિ ભાવહિંસા સમેત, દર્વિત ત્રસથાવર મરણ ખેત ॥૧૧॥

જે ક્રિયા તિન્હેં જાનહુ કુધર્મ, તિન સરથૈ જીવ લહૈ અશર્મ ।

યાકું ગૃહીત મિથ્યાત્વ જાન, અબ સુન ગૃહીત જો હૈ અજ્ઞાન ॥૧૨॥

આ ચાર ગાથામાં કુગુરુ—કુદેવ—કુધર્મનું સ્વરૂપ બતાવીને, તેના સેવનથી જીવનું અહિત થાય છે માટે તેનું સેવન છોડવાનો ઉપદેશ છે. હે જીવ! આવા દુઃખદાયી મિથ્યા ભાવોને છોડીને તું આત્મહિતના પંથમાં લાગ

(૧) કુગુરુ વગેરેનું સેવન તે તો અનાદિના દર્શન-મોહને પુષ્ટ કરે છે. કુગુરુ કેવા છે? કે અંતરમાં તો જેને મિથ્યાત્વ અને રાગાદિક છે, અને બહારમાં ધન—વચ્ચ વગેરેનો સ્નેહ રાખે છે; તથા શુદ્ધ દિગંબરદશા સિવાયના બીજા ખોટા વેષને ધારણ કરીને પોતાનો મહેતભાવ પોષે છે. તે કુગુરુઓ જન્મ જળથી ભરપૂર એવા આ સંસારસમુદ્રમાં પથ્થરની નૌકા જેવા છે;—જેમ પથ્થરની નૌકા પોતે દૂબે છે ને તેમાં બેસનાર પણ દુબે છે; તેમ કુગુરુઓ પોતે ભવસમુદ્રમાં દૂબે છે, ને તેનું સેવન કરનાર પણ ભવસમુદ્રમાં દુબે છે.

(૨) કુદેવ કેવા છે?—જેઓ રાગ-દ્વેષરૂપી મેલવડે મહિન છે અને સ્ત્રી—ગાદા

લે આદિ-મધ્યે અંતમાં પોતે જ છે, અવિભાગી છે,

લે ઇન્દ્રિયી નહિ ગ્રાહ્ય છે, પરમાણુ જાણો તેછને. ૨૬.

વગેરે ચિહ્નનો વડે ઓળખાય છે તે કુદેવ છે; એવા કુદેવની જે મૂર્ખ જીવ સેવા કરે છે તેને ભવભ્રમણ છેદાતું નથી. સાચા સર્વજ્ઞ—વીતરાગ જિનદેવ તે સુદેવ છે, તેમનાથી વિરલ્લ સરાગીપણામાં કે વખાદિ પરિગ્રહ સહિતપણામાં દેવપણું માનવું તે દેવની વિપરીત શ્રદ્ધા છે એટલે કુદેવસેવન છે, ને તે ભવભ્રમણનું કારણ છે—માટે તેનું સેવન છોડવું જોઈએ.

(૩) કુધર્મ એટલે શું?—જે રાગાદિ ભાવહિંસાથી સહિત છે તેમ જ ત્રસ—સ્થાવરનાં મરણરૂપ દ્રવ્ય હિંસાનું સ્થાન છે—એવી જે કિયાઓ તેને કુધર્મ જાણો, એવા કુધર્મની શ્રદ્ધા કરવાથી જીવ દુઃખ પામે છે.

આ પ્રમાણે કુગુરુ—કુદેવ—કુધર્મના સેવનરૂપ ગૃહીત મિથ્યાત્વને જાણીને તેનો ત્યાગ કરો; ને સાચા દેવ-ગુરુ-ધર્મનું સ્વરૂપ ઓળખીને, યથાર્થ તત્ત્વશ્રદ્ધા કરીને સમ્યગુદર્શનાદિ પ્રગટ કરો; તે પરમ કલ્યાણનું મૂળ છે.

કોઈ જીવ કુદેવાદિનું સેવન છોડીને સાચા દેવાદિકની પૂજા—ભક્તિ કરે, પ્રાણ જાય તોપણ કુદેવ—કુગુરુને માને નહિ, પણ એટલેથી જ શુભરાગમાં અટકી જાય ને દેવ-ગુરુએ કહેલાં તત્ત્વોની ખરી ઓળખાણ કરે નહિ, સ્વસન્મુખ થઈને શુદ્ધાત્માની શ્રદ્ધા કરે નહિ તો તેને સમ્યગુદર્શન થતું નથી; ભલે ગૃહીત મિથ્યાત્વ છૂટ્યું પણ હજુ અગૃહીત મિથ્યાત્વ છૂટ્યું નથી. ગૃહીત મિથ્યાત્વ છોડીને ઊંચા સ્વર્ગમાં અનંતવાર જીવ ગયો, કેમકે ગૃહીત મિથ્યાત્વ સહિત જીવ ઊંચા સ્વર્ગમાં જઈ શકતો નથી; એવા ઊંચા પુણ્ય તેને હોતા નથી. આવું ગૃહીતમિથ્યાત્વ છોડવા જતાં અંદરમાં ઊડે ઊડે રાગને પોતાનું સ્વરૂપ માનીને જીવ તેના વેદનમાં અટકી ગયો, રાગથી પાર શુદ્ધસ્વરૂપનું વેદન ન કર્યું એટલે અનાદિનું અગૃહીત મિથ્યાત્વ ન છૂટ્યું, તેથી તે જીવ સંસારમાં જ રખડયો.

અહા, જૈનધર્મનું ગુરુપદ એ તો મહાન પવિત્ર પરમેષ્ઠીપદ છે; જેને અંતરમાં મિથ્યાત્વ કે રાગ-દ્વેષનો પરિગ્રહ નથી ને બહારમાં વખ્ય-ધન વગેરેનો પરિગ્રહ નથી; શુદ્ધ રત્નત્રયમાં વર્તતા થકા આત્માના આનંદને અનુભવે છે ને મોક્ષને સાધે છે. આવા પવિત્ર ગુરુપદને જે ઓળખતા નથી, જેને અંદરમાં મિથ્યાત્વ તથા રાગાદિ પરિગ્રહ છે, ને બહારમાં ધન—મકાન—સ્ત્રી—વખાદિ પરિગ્રહ છે, તે બહારના પરિગ્રહની બુદ્ધિ એમ સૂચવે છે કે અંદર તે પ્રકારનો મોહ છૂટ્યો નથી, પરમ નિસ્પૃહ દિગંબર દશા સિવાયના

ને સ્પર્શ, રસ-રૂપ-ગંધ એક, સ્વભાવગુણમય તેહ છે;

જિનસમયમાંહી વિભાવગુણ સર્વાક્ષરપ્રગટ કહેલ છે. ૨૭.

અનેક પ્રકારના કુલિંગ સહિત વર્તે છે ને પોતાને મહાન ગુરુ સમજે છે—તે કુગુરુ છે; મિથ્યાત્વને લીધે તે તો પથ્થરની નૌકાની જેમ સંસારસમુક્રમાં દુબે છે; અને જે જીવ વીતરાગી ગુરુઓનું સ્વરૂપ ઓળખતો નથી ને આવા કુગુરુઓને સાચા માનીને સેવે છે તે પણ સંસારસમુક્રમાં દુબે છે. બીજા કુગુરુએ કાંઈ એને નથી દુબાડ્યો પણ એના પોતાના ભાવમાં એણે મિથ્યાત્વને પોષ્યું તેથી તે દૂબે છે. જેમ પથ્થરની નૌકા તો નૌકામાં રહી, પણ તું એમાં શા માટે બેઠો? બેસનારે વિચાર કરવો'તો ને કે આ નૌકા પથ્થરની છે કે લાકડાની તેમ કુગુરુનો ઊંધો ભાવ તેની પાસે રહ્યો, પણ તેં શા માટે એને સારો માન્યો? ભાઈ! તારે વિચાર કરીને વિવેક કરવો હતો કે કોના સેવનથી તને લાભ છે! જે પોતે વીતરાગ છે ને વીતરાગતાનો જ ઉપદેશ આપે છે—તેના સેવનથી હિત છે; કે જે રાગી છે ને રાગનો ઉપદેશ આપે છે તેના સેવનથી હિત છે? તારા હિતને માટે સાચું—ખોટું બંનેને ઓળખીને તેનો વિવેક કર....ને કુગુરુનું સેવન છોડ.

પં. શ્રી ટોડરમલ્લજી કહે છે કે : અહો! દેવ—ગુરુ—ધર્મ તો સર્વોત્કૃષ્ટ પદાર્થ છે, એને આધારે તો ધર્મ છે, તેમાં શિથિલતા રાખે તો અન્ય ધર્મ કેવી રીતે થાય? ઘણું શું કહેવું, સર્વથા પ્રકારે એ કુદેવ—કુગુરુ—કુધર્મના ત્યાગી થવું યોગ્ય છે. કારણ કે કુદેવાદિનો ત્યાગ ન કરવાથી મિથ્યાત્વભાવ ઘણો પુષ્ટ થાય છે. અને આ કાળમાં અહીં તેની પ્રવૃત્તિ વિશેષ જોવામાં આવે છે. માટે અહીં તેના નિષેધરૂપ નિરૂપણ કર્યું છે. તેને જાણી મિથ્યાત્વભાવ છોડી પોતાનું કલ્યાણ કરો. દેવ—ગુરુ—ધર્મના નિર્ણયમાં શિથિલ થવું યોગ્ય નથી.

વીતરાગ શાસનમાં દેવ—ગુરુ—ધર્મ એ વીતરાગતાના જ પોષક છે; રાગથી ધર્મ મનાવે કે દેહની કિયાને આત્માની મનાવે એવા કોઈ દેવ-ગુરુ-ધર્મ વીતરાગશાસનમાં નથી એટલે તે કુદેવ-કુગુરુ-કુધર્મ છે. એવાને માનતાં તીવ્ર મિથ્યાત્વને લીધે જીવનું ઘણું અહિત થાય છે. રાગથી ધર્મ મનાવે, વખાદિ પરિગ્રહસહિત સાધુપણું મનાવે, ને સાથે મહાવીર ભગવાનનું નામ લઈને વાતો કરે, પણ મહાવીર કોણ હતા એની એને ખબર નથી, મહાવીરના માર્ગને તે જાણતા નથી. વીરનો માર્ગ તો વીતરાગતાનો માર્ગ છે; રાગથી પાર આત્મ સ્વભાવની વિરતા-વિતરાગતા પ્રગટ કરે તે વીરમાર્ગના ઉપાસક છે. રાગથી ધર્મ માનનાર તો રાગને સેવે છે, તે વીરના વીતરાગમાર્ગને નથી સેવતો. અહીં વીરનો વીતરાગમાર્ગ! તે કુગુરુઓએ અન્યથા મનાવી દીધો. રાગની રૂચિવાળા જીવો

પરિણામ પરનિરપેક્ષ તેછ સ્વભાવપર્યય જાણવો;

પરિણામ સ્કંધસ્વરૂપ તેછ વિભાવપર્યય જાણવો. ૨૮.

ખરેખર વીતરાગ-મહાવીરના ભક્ત નથી પણ તેના વિરાધક છે. રાગની રચિવાળા જીવની પરિણાતિ રાગને નમે છે, વીતરાગભગવાનને નહિ; ભલે ‘ણમો અરિહંતાણ’ એમ બોલતો હોય તે વખતે પણ તેની પરિણાતિ રાગને નમે છે. અરિહંતને નથી નમતી. અરિહંતને નમે એટલે કે વીતરાગી શુદ્ધસ્વરૂપને નમે તેની પરિણાતિમાં તો સમ્યકદર્શનાદિ વીતરાગભાવ પ્રગટે. એકલા રાગમાં ઊભો રહીને વીતરાગને નમસ્કાર થતા નથી; રાગથી જુદો પડીને વીતરાગને નમસ્કાર થાય છે. તેથી શ્રી સમંતભડસ્વામી મહાવીર ભગવાનની સ્તુતિમાં કહે છે કે હે નાથ! સમ્યગદાસ્તિનું ચિત્ત જ આપને ખરેખર પૂજે છે. મિથ્યાબુદ્ધિવાળા અજ્ઞાનીનું ચિત્ત આપને નહિ પૂજી શકે; કેમકે રાગથી ભિન્ન આપના સ્વરૂપને તે ઓળખતો પણ નથી. જેમ પોપટ ‘રામ’ બોલે પણ રામના સ્વરૂપની તેને ખબર નથી, તેમ અજ્ઞાની રાગથી લાભ માનનાર કદાચ ‘મહાવીર’નું નામ બોલે પણ મહાવીરના સ્વરૂપની તેને ખબર નથી. મહાવીર એવા ન હતા કે રાગથી ધર્મ માને.—અને તું કહે છે કે રાગથી ધર્મ થાય,—તો તે મહાવીરને માન્યા કે રાગને માન્યો? મહાવીરને માનનાર રાગથી ધર્મ ન માને; ને રાગથી ધર્મ માનનારો મહાવીરને ઓળખી ન શકે. રાગરહિત ચિદાનંદસ્વભાવ હું છું એમ પોતામાં અંતરૂદાસ્તિ જેણે કરી એટલે પરમાર્થ વીતરાગસ્વરૂપમાં જે નભ્યો તેણે જ મહાવીરને ખરા નમસ્કાર કર્યા છે. કુંદકુંદસ્વામીએ સમયસારની ઉઠી ગાથમાં એ વાત અલોકિક રીતે સમજાવી છે. અહા, વીતરાગી સંતોની કથની જ જગતથી જુદી છે.

જૈનધર્મમાં ગુરુપદ એટલે કે મુનિદશા વખાદિ રહિત જ હોય છે—એ ત્રણોકાળનો નિયમ છે. વખાદિ પરિગ્રહ સહિત એવા ગૃહસ્થોને આત્માનું ભાન હોઈ શકે, સમ્યગદર્શન હોઈ શકે, પંચમ ગુણસ્થાનરૂપ શ્રાવકપણું પણ હોઈ શકે, પણ મુનિપણું—સાધુપણું તેને હોતું નથી. જૈન સાધુઓને તો અંદર ત્રણ કષાયના અભાવથી એટલી વીતરાગતા વધી ગઈ છે કે શરીર પ્રત્યે એવી નિર્માહતા થઈ ગઈ છે—એટલે વખાદિવડે દેહના રક્ષણની વૃત્તિ છૂટી ગઈ છે. મુનિપદ એ તો પરમેષ્ઠી પદ, એની વીતરાગતાની શી વાત! આવા વીતરાગ ગુરુઓને છોડીને અજ્ઞાની—કુગુરુઓને સેવતાં તીવ્ર મિથ્યાત્વનું મહા પાપ લાગે છે. માટે જેને પાપનો ભય હોય, ભવનો ભય હોય, તેઓ પાપપોષક એવા કુગુરુની શ્રદ્ધા છોડે—એમ કરુણાપૂર્વક સંતોનો ઉપદેશ છે. કુગુરુની સેવામાં શ્રેષ્ઠીકરાજાએ વીતરાગ ગુરુની વિરાધના કરી તેથી નરકનું આયુષ્ય બાંધ્યું. ને પછી જ્યારે સાચા ગુરુને ઓળખીને તેનું સેવન કર્યું ત્યારે આત્મજ્ઞાન પામ્યા. માટે હે ભાઈ, સાચા ગુરુનું સ્વરૂપ ઓળખીને કુગુરુની માન્યતાને તું છોડ...જેથી તારું હિત થશે.

(કમશા:) *:

અનુભવપ્રકાશ ઉપર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રવચન

(ગતાંકથી આગળ)

* જ્ઞાય અધિકાર *

આત્માના આનંદનો અનુભવ કેમ પ્રગટે તેની આ વાત છે. જો દરેક વસ્તુના દ્વય-ગુણ-પર્યાય ત્રણેની સ્વતંત્રતા સ્વીકારે તો દ્વયની દષ્ટિ કરીને, પર્યાયબૃદ્ધિ છોડીને અનુભવ થાય. પર્યાય-અવસ્થા ન હોય તો વસ્તુને પરિણમાવે કોણ? કોઈ દ્વયમાં બીજા દ્વયને પલટાવવાની તાકાત નથી. દ્વય-ગુણ સત્ત છે ને એકેક સમયની પર્યાય પણ સત્ત છે. પર્યાય એકેક સમયની છે. માટે તેને સત્ત ન કહેવાય—એમ નથી. દ્વય-ગુણ-પર્યાય ત્રણે સત્ત છે—એ વાત પ્રવચનસારમાં કરી છે. નિમિત્તથી પરિણમન થાય—એ વાત રહેતી નથી, એમ વસ્તુમાં પર્યાય પણ સત્ત છે, પર્યાયધર્મ વગર વસ્તુમાં ઉત્પાદ-વ્યય સિદ્ધ ન થાય. “ઉત્પાદ-વ્યય-પ્રૌદ્યુક્ત સત્ત” એટલે નવી પર્યાયનો ઉત્પાદ, જૂની પર્યાયનો વ્યય અને વસ્તુપણે ધ્રુવતા—એ ત્રણે થઈને સત્ત છે. જો પર્યાય ન હોય તો ઉત્પાદ-વ્યય-ધ્રુવની સિદ્ધિ જ ન થાય અને એક સમયમાં ષટ્ટગુણહાનિવૃદ્ધિ પણ ન થાય.

૧. અનંતગુણવૃદ્ધિ	૧. અનંતગુણહાનિ
૨. અસંખ્યગુણવૃદ્ધિ	૨. અસંખ્યગુણહાનિ
૩. સંખ્યાતગુણવૃદ્ધિ	૩. સંખ્યાતગુણહાનિ
૪. સંખ્યાતભાગવૃદ્ધિ	૪. સંખ્યાતભાગહાનિ
૫. અસંખ્યાતભાગવૃદ્ધિ	૫. અસંખ્યાતભાગહાનિ
૬. અનંતભાગવૃદ્ધિ	૬. અનંતભાગહાનિ

—એ પ્રમાણે ષટ્ટગુણવૃદ્ધિહાનિ પર્યાય વગર થઈ શકે નહિએ.

નિમિત્ત આવે તો પર્યાય થાય—એમ નથી. આત્મામાં પરિણમવાની તાકાત છે, તેથી જ તે સમ્યગુર્દર્શનાદિરૂપે કે રાગાદિરૂપે પરિણમે છે. દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રના કારણે

પરમાણુને ‘પુદ્ગાલદરવ’ વ્યપદેશ છે નિશ્ચય થકી;
ને સ્કંધને ‘પુદ્ગાલદરવ’ વ્યપદેશ છે વ્યવહારથી. ૨૮.

સમ્યગદર્શનરૂપે પરિણામે છે. એમ નથી. તેમ જ કર્મના ઉદ્યને લીધે રાગરૂપે પરિણામે છે એમ પણ નથી. આમ સ્વતંત્ર દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયને સમજતાં પોતે દ્રવ્યના આશ્રયે સમ્યગદર્શનરૂપે પરિણામે છે. સમ્યગદર્શન કહો કે આત્માનો અનુભવ કહો, કે ધર્મ કહો, તે બધું એક જ છે. વસ્તુમાં જો સ્વયંસિદ્ધ પર્યાય ન થતી હોય તો વસ્તુની અર્થપર્યાયનો એટલે કે પ્રયોજનભૂત કિયાનો અભાવ થાય, મોટર ચાલી તે તેની પર્યાયથી ચાલી છે.— પેટ્રોલથી નહિ. પાણી ઊંનું થયું તે પોતાના પર્યાયધર્મથી થયું છે. અનિન્થી થયું નથી. દરેક પદાર્થમાં જો સ્વતંત્ર અવસ્થા ન થતી હોય તો વસ્તુનો જ અભાવ થઈ જાય. માટે પર્યાયથી સર્વસિદ્ધ છે. સંસાર, મોક્ષમાર્ગ કે મોક્ષ તે બધું આત્માની પર્યાયમાં છે. પર્યાય ન હોય તો તે કોઈ કાર્યની સિદ્ધિ થતી નથી. માટે મુક્તિની સિદ્ધિ પર્યાયથી જ છે. સમ્યગદર્શન વગેરેની સિદ્ધિ પણ પર્યાયથી જ છે. પુદ્ગલમાં પણ પુસ્તક, ભાષા, લાકડું, મોટર બધાં પર્યાયો જ છે, પર્યાય વિના તેની સિદ્ધિ થાય નહિ, દરેક દ્રવ્યનું પરિણામન સ્વતંત્ર પોતાના પર્યાયધર્મથી થાય છે. આવું વસ્તુસ્વરૂપ જાણો તો સમ્યગજ્ઞાન થાય.

પરમાત્મા પોતાની પૂર્ણદર્શાનો અનુભવ કરે છે, મોક્ષમાર્ગી પોતાની અવસ્થાનો અનુભવ કરે છે ને સંસારી પોતાની પર્યાયનો અનુભવ કરે છે. સૌ પોતપોતાની પર્યાયનો અનુભવ કરે છે. પર સાથે કોઈને સંબંધ નથી.

દ્રવ્ય પોતાના ગુણ-પર્યાયોમાં આવેલું છે. ઘડામાં માટીદ્રવ્ય વ્યાપે છે. કુંભાર નહિ. સમ્યગદર્શનાદિ પર્યાયો થાય તેમાં આત્મદ્રવ્ય વ્યાપે છે. શરીરની પર્યાયમાં આત્મા નથી વ્યાપતો. કર્મના ઉદ્ય પ્રમાણે રાગદ્રોષ કરવા પડે—એમ અજ્ઞાની માની છે, પણ ભાઈ! કર્મ ક્યાં તારી પર્યાયમાં વ્યાપે છે? તારી રાગદ્રોષ પર્યાયમાં તું જ વ્યાપ્યો છો. જુઓ, આ સમજતાં પરથી ભેદજ્ઞાન થઈ જાય છે. વિકારી પર્યાય હો કે અવિકારી પર્યાય હો—પણ તેમાં આત્મા જ વ્યાપક છે. વિકાર છે તે સ્વભાવ નથી, માટે તેમાં પર નિમિત્તનો આશ્રય હોય છે ને સ્વભાવના આશ્રયે વિકાર છૂટી જાય છે. પણ એનો અર્થ એમ નથી કે નિમિત્તને લીધે વિકાર થાય છે. અહીં તો એમ સિદ્ધ કરવું છે કે દ્રવ્ય પોતે જ પોતાની પર્યાયમાં વ્યાપે છે—ફેલાય છે. શુદ્ધ દ્રવ્યની દસ્તિ કરાવવા સમયસારમાં એમ કહ્યું કે વિકારનો સ્વામી જડ છે, પણ ત્યાં કર્મને લીધે રાગ કરવો પડે છે—એમ નથી. નિમિત્તપ્રધાન કથન કર્યું છે તેથી કાંઈ નિમિત્તની પ્રધાનતાથી રાગ કરવો પડે છે એમ નથી. રાગપર્યાયે પણ જીવ પોતે પરિણામે છે. રાગપર્યાયમાં કોણ વ્યાપ્યો? જીવ પોતે

જીવ-પુદ્ગલોને ગમન-સ્થાનનિમિત ધર્મ-અધર્મ છે;

જીવાદિ સર્વ પદાર્થને અવગાહણેતુ આભ છે. ૩૦.

તેમાં વ્યાપ્તો છે. પોતાના ગુણ-પર્યાયમાં દ્રવ્ય વ્યાપે છે. ગુણ પોતાના દ્રવ્ય-પર્યાયમાં વ્યાપે છે અને પર્યાય ગુણ-દ્રવ્યમાં વ્યાપે છે. જ્ઞાનપર્યાય થઈ તેમાં પોતાનો જ્ઞાનગુણ વ્યાપ્તો છે. તેમાં શાસ્ત્ર કે ગુરુ વ્યાપ્તા નથી. ચારિત્રની નિર્મળ પર્યાય થાય કે રાગરૂપ વિપરીત પર્યાય થાય—તેમાં ચારિત્રગુણ વ્યાપ્તો છે. વિપરીત શ્રક્ષા કરે કે સમ્યક્શ્રક્ષા કરે તેમાં પોતાનો શ્રક્ષાગુણ વ્યાપ્તો છે. આનંદગુણ ત્રિકાળી દ્રવ્યમાં વ્યાપ્તો છે. તેમ જ દુઃખ કે સુખરૂપ પર્યાયમાં પણ તે વ્યાપ્તો છે. એ પ્રમાણે બધા ગુણો દ્રવ્યમાં તેમજ પર્યાયમાં સ્વતંત્રપણે વ્યાપે છે, એટલે પરને કારણે અવસ્થા થાય એ વાત રહેતી નથી. નિમિત્તને લીધે પર્યાય થાય—એમ જે માને છે તે પર્યાયમાં વ્યાપક એવા દ્રવ્ય-ગુણને ઉડાડે છે અને નિમિત્તના દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય સ્વતંત્ર છે તેને પણ તે ઉડાડે છે.

અભિનથી કપું સળગતું નથી કેમકે ઉષ્ણપર્યાય અભિનમાં વ્યાપે છે. પરસ્પર અભાવરૂપ સત્તાથી જુદા જ છે. તેથી જુદો જુદાનું શું કરે? કાંઈ ન કરે.

પ્રશ્ન :—પંચમકાળ છે માટે કેવળજ્ઞાન નથી?

ઉત્તર :—નહિ, જીવની સ્વતંત્ર યોગ્યતા જ તેવી છે. તેમાં જીવ અને જીવના ગુણ વ્યાપે છે, ધર્મ કે અધર્મમાં પોતાના ગુણનું વ્યાપવું છે, પરથી તેનું અસ્તિત્વ નથી. એમ દરેકની સ્વતંત્રતા જ્ઞાનવી તે ધર્મ છે.

પર્યાય ગુણ-દ્રવ્યમાં વ્યાપે છે. ઘટપર્યાય માટીરૂપ પરમાણુના દ્રવ્ય-ગુણમાં વ્યાપે છે. કુંભારમાં નહિ. વિકાર સ્વતંત્રપણે જીવના ગુણ-દ્રવ્યમાં વ્યાપે છે, પરમાં નહિ. એમ જ્ઞાને. પછી ક્ષણિક વિકાર સ્વભાવમાં નથી, તેથી તેને અભૂતાર્થ કહેવાય છે. આત્મા અને પુદુગલાહિમાં દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયનું ત્રિકાળ સ્વતંત્રપણું છે. જ્યાં દેખો ત્યાં સિદ્ધમાં કે નિગોદપર્યાયમાં તેના તેના દ્રવ્ય-ગુણનું વ્યાપવું છે. કોઈ પદાર્થની પર્યાય પરમાં વ્યાપે નહિ, પરથી ફેલાય (વ્યાપે) નહિ. દ્રવ્ય પોતાની પર્યાયને પણ સ્પર્શતું નથી, કેમકે પર્યાય પર્યાયસત્તથી છે. એમ પ્રથમ નિરપેક્ષ પર્યાયસત્ત સિદ્ધ કર્યા પછી પર્યાય કોની? સામાન્ય દ્રવ્ય-ગુણની—એમ કહેવાય. પર્યાય સત્ત છે, તે દ્રવ્ય-ગુણથી અનાલીઠ છે. જો એકમેક થઈ જાય તો તે તેની સત્તા ન રહે, માટે દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયરૂપ ત્રણે અવસ્થા પદાર્થની છે.

દરેક આત્મા અને પરમાણુ આદિ પોતાના દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવથી અસ્તિ છે. ગુણ-પર્યાયનો પિંડ તે દ્રવ્ય અસંખ્યાત વગેરે પ્રદેશ સ્વાક્ષારાએ છે તે ક્ષેત્ર, વર્તમાન

આવલિ-સમયના બેદથી બે બેદ વા ગ્રણ બેદ છે;
સંસ્થાનથી સંખ્યાતગુણ આવલિપ્રમાણ અતીત છે. ૩૧.

અવસ્�ા તે કાળ અને શક્તિરૂપ ગુણ છે તે ભાવ. તે સ્વચ્છતુષ્ટયથી આત્મા આદિનું અસ્તિપણું છે ને પરથી નાસ્તિપણું—અભાવ છે. શરીરને અખિન અડી જ નથી. કેમકે પરથી નાસ્તિપણાપૂર્વક સ્વચ્છતુષ્ટયથી તેનું અસ્તિપણું છે.

વખ્ત છોડવાં કે લેવાં તે જીવની ઈચ્છા અથવા જ્ઞાનને આધીન નથી. કેમકે દરેક પદાર્થ સર્વત્ર સર્વકાળે પોતાનાં દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવમાં છે. પરનાં ચતુષ્ટયમાં તે નથી. આ એક મહાનિયમનો નિર્ણય કરે તો ત્રણકાળ-ત્રણલોકવર્તી સર્વ પદાર્થની યથાર્થ પ્રતીતિ થઈ જાય અને સ્વતંત્ર જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવસન્મુખ થવાની રૂચિ અને સ્થિરતા થાય એ જ સુખી થવાનો ઉપાય છે. ક્ષેયરૂપ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયની સ્વતંત્ર અવસ્થાને યથાર્થપણે જ્ઞાનવી તે વસ્તુસ્વભાવરૂપ ધર્મ છે. કુંભારથી માટી નથી, માટે ઘડો કુંભારથી થયો નથી, કેમકે પરસ્પર નાસ્તિપણું છે.

પ્રશ્ન :—મુનિને આહારદાન દેવું હોય તો શુદ્ધ આહાર-પાણી વગેરે લાવવા કે નહિ?

ઉત્તર :—વિકલ્પ આવે, પણ પર ચીજને જીવ લાવી શકે નહિ. હું આહારાદિ પર વસ્તુને લાવી શકું—એમ માને તે અજ્ઞાની છે. સામા પદાર્થો તેના દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-કાળ-ભાવથી જ પરિણમી રહ્યા છે. તેનું પરિણમન બીજાથી માને તે પરનો કર્તા થવા માગે છે. એ દ્રવ્ય જુદાં છે—સ્વતંત્ર છે તેમ તે માનતો નથી.

દ્રવ્ય-ક્ષેત્ર-ભાવ તે સામાન્ય છે અને સ્વકાળરૂપ વર્તમાન અવસ્થા તે તેનું વિશેષ છે. સામાન્યના કારણે વિશેષ થાય છે. બીજાથી નહિ. એને જ્ઞાનવાવાળો હું છું એમ જ્ઞાતાપણાની શ્રદ્ધા, જ્ઞાતાપણાનું જ્ઞાન અને અનુભવ તે ધર્મ છે.

આત્મામાં કર્મનો ત્રિકાળ અભાવ છે, તેથી કોઈ આત્મા કર્મથી રખડતો નથી પણ પોતાની ભૂલથી રખડે છે. ત્રિકાળી દ્રવ્ય કે ગુણનો અનુભવ ન હોય. અનુભવ-કાર્ય તો પર્યાયમાં હોય છે. દરેક દ્રવ્ય વસ્તુપણે એક છે. દરેક દ્રવ્યમાં ગુણાદિ ભેદ વડે ભેદ છે, ગુણ અવસ્થા તે અનેક છે, ભેદરૂપ છે.

પ્રશ્ન :—માટી છે તે કુંભારના કારણે વિલક્ષણરૂપે થાય છે?

ઉત્તર :—ના, કેમકે તેનું એક-અનેકપણું તે દ્રવ્યનો જ સ્વભાવ છે. દરેકનો સ્વભાવ સ્વથી છે, પરથી નથી, એમ સદા સ્વતંત્ર દર્શિ કરે તો સ્વસન્મુખ જ્ઞાતા રહેવારૂપ ધર્મ થાય.

(કુમશઃ) *:

જીવોથી ને પુદ્ગલથી પણ સમયો અનંતગુણા કહ્યા;

તે કાળ છે પરમાર્થ, જે છે સ્થિત લોકાકાશમાં. ૩૨.

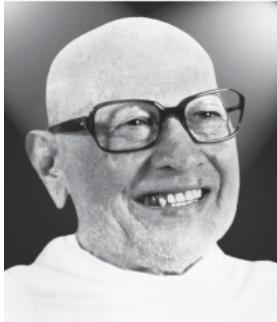
* સ્વાનુભવ પ્રગટ કરવા માટે પ્રેરણા ! *

પહેલાં તો ઉપદેશ સાંભળીને, જ્ઞાનીને પૂછીને, સાધર્મી જનો સાથે ચર્ચા કરીને તથા પોતે વિચારીને તત્ત્વનો બરાબર નિર્ણય કરે. તત્ત્વના નિર્ણયમાં જ ભૂલ હોય તો અનુભવ થાય નહિ. માટે કહ્યું કે તત્ત્વનિર્ણયનો ઉદ્ઘમ કરવો. ‘સહજ છે, સમ્યકૃત્વ સહજ છે. ક્યો જીવ ક્યારે સમ્યકૃત્વ પામશે—તે બધી નોંધ કેવળી ભગવાનના ચોપડામાં છે’—એમ કહેવાય, પણ ત્યાં સહજ કહેતાં જ ઉદ્ઘમ પણ તેમાં ભેગો છે જ. કેવળીએ જોયું ત્યારે સમ્યગ્દર્શન થશે—એવો ‘સહજ’ નો અર્થ નથી. શ્રી સમયસારમાં કહ્યું છે કે હે જીવ ! તું જગતનો વર્થ કોલાહલ છોડીને અંતરમાં ચૈતન્યવસ્તુને અનુભવવાનો છ માસ પ્રયત્ન કર, તો તને અવશ્ય તેની પ્રાપ્તિ થશે. રૂચિ થઈ અને અંતરમાં અભ્યાસ કરે તો અલ્પકાળમાં અંતરમાં તેનો અનુભવ થયા વિના રહે નહિ; તેથી સમ્યગ્દર્શન માટે અંતરમાં તત્ત્વનિર્ણય અને અનુભવનો ઉદ્ઘમ કરવો જોઈએ.

વળી અન્યમતીઓ દ્વારા કલિપતતત્ત્વનો ઉપદેશ આપ્યો છે, તે વડે જો જૈન ઉપદેશ અન્યથા ભાસે, તેમાં સંદેહ થાય, તો પણ ઉપર કચ્ચા પ્રમાણે ઉદ્ઘમ કરે. એ પ્રમાણે ઉદ્ઘમ કરતાં ‘જેવો શ્રી જિનદેવનો ઉપદેશ છે તેમ જ સત્ય છે. મને પણ એમ જ ભાસે છે’—એવો નિર્ણય થાય છે; કારણ કે જિનદેવ અન્યથાવાદી નથી.

સનાતન દિગંબર જૈનમત સિવાય બધા અન્યમતી છે. સર્વજ્ઞ ભગવાનને રોગ થાય, જાડા થાય ને આહાર-દવા લે—એવું માને તે અન્યમતી છે. તે જૈનમતી નથી. દિગંબર સંપ્રદાયમાં રહીને પણ જે એમ માને કે વ્યવહાર કરતાં કરતાં પરમાર્થ પ્રગટશે, નિમિત્તના અવલંબને ધર્મ થશે—તો એમ માનનાર પણ અન્યમતી જેવો છે.

આઠ વર્ષ કેવળજ્ઞાન પામે ને પછી કરોડો અબજો—વર્ષ સુધી શરીર રહે. આહાર-પાણી ન હોય છતાં એવું ને એવું શરીર રહે એવો પરમ ઔદ્ઘારિક શરીરનો સ્વભાવ છે; પણ તેમાં સંદેહ કરીને ભગવાનને આહારાદિ મનાવે તો તે મિથ્યાદસ્તિ અન્યમતી છે. સનાતન સર્વજ્ઞ પરંપરામાં ભગવાન કુંદકુંદાચાર્ય, વીરસેનાચાર્ય, સમંતભદ્રાચાર્ય વગેરે સંતોષે જે સ્વરૂપ કહ્યું છે તે જ યથાર્થ છે. તે પરંપરાથી વિપરીત મનાવે તો તે કલિપતમાર્ગ છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીની સાથે રાક્ષિ સમયે થયેલી તત્ત્વચર્ચા

પ્રશ્ન :—આત્માનુભવ કરવા માટે પહેલાં શું કરવું ?

ઉત્તર :—પહેલાં એ નક્કી કરવું કે હું શરીરાદિ પરદવ્યોનું કાંઈ જ કરી શકતો નથી અને વિકાર થાય છે તે કર્મથી થતો નથી પણ મારા પોતાના જ અપરાધથી થાય છે એમ નક્કી કર્યા પછી વિકાર તે મારું સ્વરૂપ નથી, હું તો શુદ્ધ ચૈતન્યમૂર્તિ જ્ઞાયક છું—એમ નિર્ણય કરીને જ્ઞાનાનંદ સ્વરૂપ આત્માની સન્મુખ થવાનો અંતર પ્રયત્ન કરવો.

પ્રશ્ન :—પહેલાં ગ્રતાદિનો અભ્યાસ તો કરવો ને ?

ઉત્તર :—પહેલાંમાં પહેલાં રાગથી ભિન્ન પડવાનો અભ્યાસ કરવો. રાગથી ભેદજ્ઞાનના અભ્યાસ વિના વ્રતાદિનો અભ્યાસ કરે એ તો મિથ્યાત્વનો અભ્યાસ કરે છે.

પ્રશ્ન :—આત્મા પામવા માટે આખો દિવસ શું કરવું ?

ઉત્તર :—આખો દિવસ શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરવો વિચાર-મનન કરીને તત્ત્વનો નિર્ણય કરવો અને શરીરાદિથી ને રાગથી ભેદજ્ઞાન કરવાનો અભ્યાસ કરવો. રાગાદિથી ભિન્નતાનો અભ્યાસ કરતાં કરતાં આત્માનો અનુભવ થાય છે.

પ્રશ્ન :—અભ્યાસ એટલે શું કરવું ?

ઉત્તર :—શાસ્ત્ર વાંચન, શ્રવણ, સત્સમાગમ કરવો જોઈએ.

પ્રશ્ન :—એ બધો અભ્યાસ સમ્યગ્દર્શન પામવા માટે તો અકિંચિતકર છે ને ?

ઉત્તર :—ભલે સમ્યગ્દર્શન આત્માના લક્ષે જ થાય છે, તો પણ સ્વાધ્યાય, શ્રવણ, સત્સમાગમ આદિનો વિકલ્પ આવે જ, ભલે તેમાં પરલક્ષી જ્ઞાન નિર્મણ થાય છે. શાસ્ત્રમાં અનેક ઠેકાણો આવે છે કે આગમનો અભ્યાસ કરવો, સ્વના લક્ષે આગમનો અભ્યાસ કરવો. જેને આત્મા જોઈતો હોય તેને આત્મા બતાવનાર એવા દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુના સમાગમનો વિકલ્પ આવે જ.

પ્રશ્ન :—અંતરદાસ્તિ કરવાનો ઉપાય શું ?

ઉત્તર :—અંતરદાસ્તિ કરવાનો ઉપાય સ્વ-સન્મુખ થઈને અંતરમાં દાસ્તિ કરવી એ

જીવપુરુષગાલાદિ પદાર્થને પરિણમનકારણ કાળ છે;
ધર્માદિ ચાર સ્વભાવગુણપર્યાયવંત પદાર્થ છે. ૩૩.

જ છે. સીધો અંતરમુખ થઈને વસ્તુને પકડે એ ઉપાય છે, પછી ઢીલાને વ્યવહારથી અનેક વાતો કહેવાય. સવિકલ્પ ભેદજ્ઞાનથી નિર્વિકલ્પ ભેદજ્ઞાન થાય એમ કથન આવે.

પ્રશ્ન :—સવિકલ્પ ભેદજ્ઞાનથી નિર્વિકલ્પ ભેદજ્ઞાન થાય તો ખરં ને ?

ઉત્તર :—સવિકલ્પ ભેદજ્ઞાનથી નિર્વિકલ્પ ભેદજ્ઞાન થાય નહિ પણ વ્યવહારથી કથનમાં આવે.

પ્રશ્ન :—ગુરુવાણીથી આત્મવસ્તુનો સ્વીકાર કરીએ છીએ જીતાં અનુભવ થવામાં શું બાકી રહી જાય છે ?

ઉત્તર :—ગુરુવાણીથી સ્વીકાર કરવો કે વિકલ્પથી સ્વીકાર કરવો તે ખરો સ્વીકાર નથી. પોતાના ભાવથી—પોતાના આત્માથી સ્વીકાર થવો જોઈએ. કુંદકુંદ આચાર્યે કહું છે કે અમે કહીએ છીએ તે તું તારા સ્વાનુભવથી પ્રમાણ કરજે. પોતાથી અંતરથી સાચો નિર્ણય કરે તેને અનુભવ થાય.

પ્રશ્ન :—આત્માની કેવી લગાની લાગે તો છ માસમાં સમ્યગ્દર્શન થાય ?

ઉત્તર :—જ્ઞાયક....જ્ઞાયક....જ્ઞાયકની લગાની લાગવી જોઈએ. જ્ઞાયકની ધૂન લાગે તો છ માસમાં કાર્ય થઈ જાય અને ઉત્કૃષ્ટ લગાની લાગે તો અંતર્મુહૂર્તમાં થઈ જાય.

પ્રશ્ન :—ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્માને જ ગ્રહણ કરવા માટે કહું. પરંતુ હું ચૈતન્યસ્વરૂપ આત્મા છું. એવું લક્ષ કરવા જતાં ભેદનો વિકલ્પ તો આવ્યા વિના રહેતો નથી. તો પછી વિકલ્પ રહિત આત્માને ગ્રહણ કેવી રીતે કરે ?

ઉત્તર :—પ્રથમ ભૂમિકામાં ગુણ-ગુણીના ભેદ આદિના વિકલ્પો આવે છે અવશ્ય, પરંતુ આત્માના ચૈતન્ય લક્ષણ વડે વિકલ્પોને ભિન્ન જાણીને અભેદ ચૈતન્યની તરફ ફળવું થાય છે. ભેદ ભલે વર્ચ્યે આવે, પરંતુ મારા ચૈતન્યમાં તે ભેદ નથી. હું ચૈતન્ય અવસ્થાનો કર્તા, ચૈતન્યમાંથી મારી અવસ્થા કરું, ચૈતન્યદ્વારા કરું ઈત્યાદિ ષટ્કારકના ભેદ આવે, ભલે, પરંતુ યથાર્થપણે છયે કારકોમાં ચૈતન્ય વસ્તુ એક જ છે, તે ચૈતન્યમાં કોઈ ભેદ નથી. આ રીતે ચૈતન્યસ્વભાવની મુખ્યતા કરીને ભેદને ગૌણ કરીને સ્વરૂપ સન્મુખ થઈને તેમાં જ એકાગ્રતા કરવાથી ચૈતન્યનું ગ્રહણ થાય છે. તે જ સમ્યગ્દર્શન છે અને તે જ ઉપાયથી મોક્ષ થાય છે.

(કમશઃ)

*

નિનસમયમાંઠી કાળ છોડી શેષ પાંચ પદાર્થ જે
તે અસ્તિકાચ કહ્યા; અનેકપ્રેદેશયુત તે કાચ છે. ૩૪.

પ્રશામભૂતિ પૂજય બહેનશ્રીની ગુરુભક્તિપૂર્ણ આધ્યાત્મિક તત્ત્વચર્ચા

પ્રેષન :—દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની ઓળખાણ અને મહિમા દસ્તિને મોળી (ઢીલી) નથી પાડતી ?

સમાધાન :—મોળી (ઢીલી) નથી પાડતી, પણ દસ્તિને અભિનંદે છે. આત્માની ઓળખાણ અને દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુની ઓળખાણને નિમિત્ત-ઉપાદાનનો સંબંધ છે. દસ્તિ-જ્ઞાન અને આત્માનો સંબંધ તો સીધો છે; પરંતુ આ શુભ રાગ વિરુદ્ધ ભાવ છે તો પણ આત્મા સાથે નિમિત્ત-ઉપાદાનનો સંબંધ છે.

અનાદિ કાળથી જીવે શુભભાવો કર્યા પણ આત્માને ઓળખ્યો નથી, તેનું કારણ પોતે આત્માને ઓળખવાનો પ્રયત્ન કર્યો નથી, એટલે ઓળખાયો નથી. શુભરાગમાં અનાદિકાળથી પડ્યો રહ્યો છે. પોતાને કારણે પોતે સાચું સમજવાનો પ્રયત્ન કર્યો નથી. શુભથી બધું થઈ જાય તેમ માની લીધું છે, પણ પોતે દસ્તિ કેરવે અને આત્માની સાચી રૂચિ કરે તો ઓળખાય છે. દેવ-શાસ્ત્ર-ગુરુને બહારથી ઓળખ્યા પણ યથાર્થ ઓળખે તો આત્માને ઓળખ્યા વગર રહે નહિ. અને આત્માને ઓળખે તો ભગવાનને ઓળખ્યા વગર રહે નહિ. એવો સંબંધ છે.

પ્રેષન :—જીવ બહારનું કામ તો બધું કરી લે છે. આ કરતો નથી, તો અંતરમાં જવા માટે વિશેષ પ્રેરણા આપવા કૃપા કરશોજુ.

સમાધાન :—ગુરુદેવે આંગળી ચીંધીને માર્ગ બતાવ્યો છે કે તું સ્વભાવને રસ્તે જરૂર, પણ કોઈ ચલાવી ન દે. ગુરુદેવ દેખાડતા હતા કે આ વિભાવનો રસ્તો છે તેમાં તીવ્રભાવ આવે કે મંદભાવ-શુભભાવ આવે, તે રસ્તે તું જઈશ નહિ, ક્ષણિક પર્યાયો હોય તેમાં રોકાઈશ નહિ અને અનેક ભેદભાવો આવે તેમાં પણ રોકાઈશ નહિ. શાશ્વત આત્માને ગ્રહણ કરજે, બીજે ક્યાંય રોકાઈશ નહિ. શાશ્વત આત્માને ગ્રહણ કરીશ તો તને સુખનું ધામ મળશે. આમ રસ્તો બતાવતા હતા. જો બીજે ક્યાંય રોકાણો કે પર્યાયમાં રોકાણો તો તને ચૈતન્ય ભગવાન આત્મા નહિ મળે. આમ બરાબર ચોખું કરી-કરીને બતાવતા હતા. પણ ચાલવાનું તો પોતાને રહે છે. શુભભાવ વર્ણે આવતા જશે, પણ તેમાં રોકાઈશ નહિ;

આણસંખ્ય, સંખ્ય, અનંત હોય પ્રદેશ મૂર્તિક દ્રવ્યાને,
આણસંખ્ય જાણ પ્રદેશ ધર્મ, અધર્મ તેમ જ જીવને; ૩૫.

અંદર સાધનામાં સાધકદશાની પર્યાયો પ્રગટશે પણ તેમાં રોકાઈશ નહિ અને અનેક જાતના જ્ઞાનના ભેદો આવશે તેમાં પણ રોકાઈશ નહિ,—આ પ્રકારે અનેક રીતે કહેતા હતા. એક શાશ્વત દ્રવ્યને ગ્રહણ કરીને તેમાં તું જજે—તે રસ્તે જાજે, તને શુદ્ધતાની પર્યાય તેમાંથી પ્રગટ થશે. એમ કરી-કરીને માર્ગ બતાવતા હતા. બાકી ચાલવાનું તો પોતાને જ રહે છે.

એકલા જ્ઞાયક દ્રવ્યને પકડજે. જ્ઞાયક ભગવાનમાં બધું ભર્યું છે, તેમાંથી તને બધું મળશે. તેમાં બધી નિધિ છે તે તને મળશે. આમ પીંખી-પીંખીને બતાવતા હતા, પણ ચાલવાનું તો પોતાને છે. તેઓશ્રીએ બધું બતાવી દીધું, પણ ચાલે કોણ? જાણ્યા કરે અને આહા....આહા.... આવું છે! આવું છે! એમ કર્યા કરે અને આ વિભાવ છે, આ પર્યાય છે એમ વિચાર કર્યા કરે પણ ચાલે કોણ? ચાલવાનું તો પોતાને છે. ગુરુ રસ્તો બતાવે પણ ચલાવી કોણ દે? મોઢામાં કોળિયો મૂકે, પણ જીભ ચલાવી, ગળે ઉતારવાનું પોતાને રહે છે, પોતાને પુરુષાર્થ કરવાનો છે. માર્ગ દેખાડનારા આ પંચમકાળમાં કોણ મળે? દુનિયામાં જુઓ તો બધા ક્યાંક ને ક્યાંક અટકેલા પડ્યા હોય છે. કોઈ આટલું વાંચી લે, કોઈ વ્રત—તપ—ત્યાગ કરી લે, કોઈ ભક્તિ કરી લે અને કોઈ ધ્યાન કરે કે અહો! ધ્યાનમાં ભગવાન દેખાણા, કાંઈક અજવાણાં દેખાણા—એમ કોઈ ક્યાંક તો કોઈ ક્યાંક અટકે છે, ભ્રમણામાં ક્યાંક ને ક્યાંક ભૂલા પડ્યા હોય છે. અહીં તો ભ્રમણા થવાનો અવકાશ જ નથી. એક ચાલવાનું જ પોતાને બાકી છે.

પ્રેરણ :—જ્ઞાયક જ્ઞાન લક્ષણથી જણાય છે, પણ બીજા લક્ષણ તેને કયારે પ્રમાણાર્થે ઘ્યાલમાં આવે?

સમાધાન :—હું જ્ઞાન લક્ષણથી લક્ષિત એક જ્ઞાયક તત્ત્વ છું. જે તત્ત્વ હોય તે પૂર્ણ જ હોય, તે તત્ત્વ કાંઈ અધૂરું ન હોય. આ રીતે હું પરિપૂર્ણ છું એમ કહેતાં બધું ભેગું સમજાઈ જાય છે. જે સુખને પોતે ઈચ્છી રહ્યો છે તે સુખ બહારથી નથી આવતું, હું સુખસ્વરૂપ છું; હું શાંતિસ્વરૂપ છું; આ વિકલ્પ છે તે બધી આકૃણતા છે, હું નિર્વિકલ્પ તત્ત્વ છું; શાસ્ત્રમાં કહ્યું માટે નહિ, પણ હું પોતે નિર્વિકલ્પ તત્ત્વ જ છું. આનંદગુણ દેખાતો નથી, છતાં પણ મારામાં આનંદગુણ છે, તે અમુક રીતે નક્કી થાય છે. જ્યારે જ્ઞાન લક્ષણ એવું છે કે તેને ઘ્યાલમાં આવી શકે છે, માટે આત્માને જ્ઞાનથી જાણવો તેમ કહેવામાં આવે છે. હું આકૃણતા વગરનો નિરાકૃણ છું એમ એને ઘ્યાલ આવી શકે છે; પણ હું આનંદ લક્ષણ છું તેમાં તેને આનંદ દેખાય નહિ, તો પણ અમુક જાતના યથાર્થ પ્રમાણથી જાણી શકે છે. સાચા જ્ઞાનથી નક્કી કરી શકે છે. પરંતુ જ્ઞાન લક્ષણ એવું છે કે તેના અનુભવમાં આવે છે. તેના અનુભવમાં એટલે કે સ્વાનુભૂતિના અનુભવમાં એમ નહિ, પણ જ્ઞાન લક્ષણથી જાણી શકે છે.

આજ વિભાગ

પ્રભુદર્શનની ભાવનાનું છળ

આર્થિકના મગધદેશમાં રાજગૃહ નામની નગરીમાં મહાધર્મવત્સલ શ્રેણિક રાજ રાજ્ય કરતા હતા. નગરના ઊંચા ઊંચા જિનાલયો ઉપર ફરકતી ધર્મધજાઓ વીતરાગ ધર્મનું યશોગાન ચારે દિશામાં વેરતી હતી. પ્રજા પરમધર્મ વાત્સલ્ય સહિત, સુખીસંપત્ત અને ન્યાયપ્રિય હતી. ‘જેવા રાજી તેવી પ્રજા’ કહેવતને ચરિતાર્થ કરતી હતી.

રાજદરબાર ધર્મ-ધર્માત્માઓ માટે હમેશા ખુલ્લો રહેતો હતો. પ્રજાજન નિયમિત દેવપૂજા, સામાયિક, સ્વાધ્યાયમાં તત્પર રહેતા હતા. આખું નગર સમવસરણતુલ્ય ધાર્મિક વાતાવરણથી સંયુક્ત હતું.

આ રાજગૃહ નગરમાં ધર્મવત્સલ નાગદત નામનો એક શ્રેષ્ઠી નિવાસ કરતો હતો. તેની ભવદ્તા નામની મહાશીલવાન અને ગુણવાન સુંદર સ્ત્રી હતી. બંને દંપત્તિ રોજિંદા કામમાંથી નિવૃત્ત થઈને બાકીનો સમય સામાયિક, સ્વાધ્યાયમાં વ્યતીત કરતા હતા. શેઠ નાગદતને સવાર સાંજ બધા જ સાંસારિક કાર્યોમાંથી નિવૃત્ત થઈને સામાયિક કરવાનો વિશેષ નિયમ હતો. જેનું તેઓ શ્રદ્ધા, ભક્તિપૂર્વક પાલન કરતા હતા. શેઠાણી પણ તેમના ધર્મકાર્યમાં સદાય સહાયક બનતી હતી.

એક દિવસ રોજિંદા કાર્યથી નિવૃત્ત થઈ નાગદત શેઠ રોજની જેમ ભક્તિપૂર્વક શાંત અને એકાંત સ્થાનમાં સામાયિક કરવા બેસી ગયા. સામે પ્રગટતો દીવો જોઈને તેમણે પ્રતિજ્ઞા કરી કે જ્યાં સુધી દીવો પ્રગટતો રહેશે ત્યાં સુધી નિર્વિઘ્નપણે સામાયિક કરતો રહીશ.

આ બાજુ સામાયિક કરતાં-કરતાં તેમને તરસ લાગી અને પાણીનો વિકલ્પ સત્તાવવા લાગ્યો. શેઠ વિચાર્યુ કે-હમણાં દીવો બુઝી જાશે તો સામાયિક સમાત થતાં હું પાણી પી લઈશ. વિકલ્પ વારંવાર આવતો, પણ શેઠ ધૈર્યપૂર્વક સહન કરતા હતા. પ્યાસ પળ-પળમાં ઉગ્ર થઈ રહી હતી. ધીમે-ધીમે કંઠ સુકાવા લાગ્યો અને પાણીની વ્યાકુળતા થવા લાગી. દીવો જ્યારે ટમટમવા લાગ્યો અને પ્રકાશ મંદ પડ્યો ત્યારે શેઠજીને થોડું ધૈર્ય બંધાણું.

અણસંખ્ય લોકાકાશમાંછી, અનંત જાણ અલોકને,
છે કાળ એકપ્રેદેશી, તેથી ન કાળને કાચત્વ છે. ૩૬.

અરે ! થોડી તરસનો વિકલ્પ સાધનામાં બાધક બની ગયો. જેવી હોનહાર હોય છે, તેવું જ નિમિત્ત મળી જાય છે. જ્યારે દીવો બુઝાવવા લાગ્યો ત્યારે શોઠાણીએ વિચાર્યું કે દીવો બુઝાવાથી ઓરડામાં અંધારું થઈ જશે. માટે તેમણે તેમાં તેલ નાખી દીધું.

આ પ્રમાણે જ્યારે જ્યારે દીવો બુઝાવવા લાગે ત્યારે ત્યારે શોઠાણી તેમાં તેલ નાખવા લાગ્યા, આ પ્રમાણે કમ ચાલતો રહ્યો.

આ બાજુ શેઠના પ્રાણ તીવ્ર ઘ્યાસને કારણે કંઠ સુધી આવી ગયા, પાણીની વ્યાકુળતાએ તેમને અધીરા બનાવી દીધા, સામાયિક ભુલાઈ ગઈ અને ઉપયોગમાં પાણી...પાણી...પાણી ભમવા લાગ્યું. તે જ સમયે તીવ્ર આર્તપરિણામપૂર્વક તેમના પ્રાણ-પંખેરું ઉડી ગયું.

અહો ! જે આત્મસાધના આત્માને પરમાત્મા બનાવી દે છે, તેની વિરાધનાએ તેને દુર્ગતિનો પાત્ર બનાવી દીધો. પ્રતિજ્ઞા ન લેવામાં દોષ નથી, પણ નાની એવી પ્રતિજ્ઞા લઈને ભંગ કરવો મહાપાપ છે. ધર્મ તો શૂરવીરોની સાધના છે, કાયરોનું કામ નહીં. કોઈ વિરલ જીવ જ વિપત્તિના સમયે સાધનામાં અડગ રહી શકે છે. કર્મનો ઉદ્ય વિચિત્ર છે. એક રાજ્ય પ્રાપ્ત કરવામાં જે પરાક્રમ જોઈએ, તેનાથી વિશેષ અધિક પરાક્રમ અપૂર્વ અભિપ્રાય સહિત ધર્મસંતતિ પ્રવર્તનમાં જોઈએ.

(૨)

જે વ્યક્તિ જેવા કર્મ કરે છે, તેવું જ તેનું ફળ ભોગવવું પડે છે. ધર્મની આરાધનાનું ફળ જેટલું ઉત્કૃષ્ટ છે, વિરાધનાનું ફળ પણ તેટલું જ નિકૃષ્ટ છે. હોનહાર બળવાન હોય છે. આર્તધ્યાનના પરિણામે શેઠને થોડા જ સમયમાં તિર્યંચયગતિમાં દેડકો બનાવી દીધો, પાણીની ઈચ્છાએ પાણીનો રહેવાસી બનાવી દીધો. થોડા જ દિવસોમાં ઘરની વાપિકા (કુંડ)માં એક દેડકો કૂદકા મારતો નજરે પડવા લાગ્યો.

આ બાજુ શેઠના મરણથી શોઠાણી શોકાકુલ રહેવા લાગી, દેનિક કાર્યોમાં પણ તેમનું મન લાગતું નહોતું. તે અનેક પ્રકારે પોતાનું મનને બીજી દિશામાં વાળવા લાગી, ક્યારેક સહેલીઓ સાથે ઉપવનમાં મોજમસ્તી કરને ચલી જાતી, તો ક્યારેક ધર્મકાર્યમાં ચિત્ત લગાવતી. પતિના અસીમ સ્નેહ અને ધર્મપરાણયતાની તેને વારંવાર યાદ આવતી. તેનું મન ક્યાંય લાગતું નહોતું.

(કમશઃ) *

છે મૂર્ત પુદ્ગલદ્વય, શેષ પદાર્થ મૂર્તિવિહીન છે;

શૈતન્યયુત છે જુવ ને શૈતન્યવર્જિત શેષ છે. ૩૭.

સુવર્ણપુરી સમાચાર :—

અધ્યાત્મતીર્થ સુવર્ણપુરીનું ધાર્મિક વાતાવરણ અનંત ઉપકારમય પૂજય સદગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામી તેમજ તેમના પરમ અનન્ય ભક્ત પૂજય બહેનશ્રી ચંપાબેનના કલ્યાણવર્ષી પુષ્ય પ્રતાપે, આશીર્વાદશી દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રાની ધર્મની આરાધનામય રહે છે. તથા પ.રતનશ્રી હિંમતભાઈ જે. શાહે બનાવેલા સુમધુર કાવ્યોથી વાતાવરણ ભક્તિમય રહે છે :—

પ્રાતઃ ૬-૩૦ થી ૬-૫૦ : પૂજય બહેનશ્રીની ધર્મચર્ચાની ઓડિયો-ટેપ

સવારે ૮-૪૫ થી ૮-૪૫ : શ્રી સમયસાર ઉપર (૧૮મી વારના) પૂજય ગુરુદેવશ્રીનું CD પ્રવચન

બપોરે ૩-૦૦ થી ૪-૦૦ : શ્રી પંચાસ્તિકાય ઉપર પૂજય ગુરુદેવશ્રીનું CD પ્રવચન

બપોરે ૪-૦૦ થી ૪-૩૦ : શ્રી જિનેન્દ્ર ભક્તિ

રાત્રે ૭-૩૦ થી ૮-૩૦ : બહેનશ્રીનાં વચનામૃત ઉપર પૂજય ગુરુદેવશ્રીનું CD પ્રવચન

* શ્રી સીમંધરસ્વામી જિનમંદિરનો ૮૪મો વાર્ષિક અષ્ટાહ્લિક મહોત્સવ *

સુવર્ણપુરીના શ્રી સીમંધરસ્વામી દિગંબર જિનમંદિરનો ૮૪મો વાર્ષિક અષ્ટાહ્લિક મહોત્સવ મહાવદ-૬ તા. ૪-૩-૨૦૨૪, સોમવારથી તા. ૧૧-૩-૨૦૨૪ ને સોમવાર ફાગણ સુદ-૨ સુધી શ્રી વીસ વિહરમાન જિન મંડલ વિધાન, જિનેન્દ્ર ભક્તિ તથા તત્વજ્ઞાનની ઉપાસના આદિ તથા વિભિન્ન કાર્યક્રમપૂર્વક સહ ઉજવવામાં આવશે.

* પૂજય બહેનશ્રી ચંપાબેનનો ૮૨મો સમ્યકૃત્વજ્યંત્રી મહોત્સવની મંગલ પત્રિકા લેખનવિધિ *

પૂજય બહેનશ્રી ચંપાબેનના ૮૨મો સમ્યકૃત્વજ્યંત્રી મહોત્સવ શ્રી અમરેલી-ચિતલ-સાવરકુંડલા-કાનાતળાવ-લાઠી-મોટા આંકડીયા જૈન મુમુક્ષુવુંદ દ્વારા ઊજવવામાં આવનાર છે. આ મહોત્સવની પત્રિકા લેખનવિધિ મહા વદ-આઠમ, તા. ૩-૩-૨૦૨૪, રવિવારના રોજ સોનગઢમાં રાખવામાં આવેલ છે. તો મંગલ અવસરે સર્વે મુમુક્ષુઓને પધારવા ભાવભર્યું આમંત્રણ છે.

નાંદીવિધાન આદિ કળશ ઘટપૂરણ વિધિ

શ્રી આદિનાથ જિનબિંબ પંચકલ્યાણક મહોત્સવ અંતર્ગત તા. ૧૭-૧-૨૦૨૪ના રોજ નાંદીવિધાન આદિ ૩ કળશ, વેદીશુદ્ધિના ૧૩૪ કળશ, પંચ પરમેષ્ઠી વિધાનના ૪ કળશ યાગ મંડળના ૪ કળશની ઘટપૂર્ણ વિધિ સવારે જિનેન્દ્ર પૂજા પછી પ્રતિષ્ઠાયાર્થ શ્રી સુલાષ્ટભાઈ શેઠ દ્વારા સાંનંદ સંપદ્ધ થઈ. પછી પૂજય ગુરુદેવશ્રીના પ્રવચન બાદ નાંદીવિધાન કળશ લઈ બહેનશ્રીના નિવાસરથાન થઈ ભગવાનના માતા-પિતાના ઘરે વાજ્તે-ગાજ્તે ભક્તિ કરતા મુમુક્ષુ ગયા હતા. આ પ્રસંગનો લાભ ભગવાનના માતા-પિતા, સૌધર્મ આદિ સર્વ ઈન્ડ્રો-ઇન્ડ્રાણી, અષ્ટકુમારી દેવી અને બ્ર. બહેનોને આપવામાં આવ્યો હતો.

શ્રી આદિનાથ જિનબિંબ પંચકલ્યાણક મહોત્સવ અંતર્ગત જમ્ભૂદ્વિપના ૧૩૦ જિનેન્દ્ર ભગવંત, પ્રવચન મંડપમાં બિરાજમાન થનાર શ્રી સીમંધર ભગવાન, શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન, શ્રી ભાવિ ભગવાન તથા જિનમંદિરના ઉપરી ભાગમાં બિરાજમાન થનાર ચાર બાલચિત્ત આદિ ભગવંતની પ્રતિષ્ઠા અને શ્રી બાહુબલી મુનીન્દ્ર પ્રતિષ્ઠાપન તથા મહામસ્તકાભિષેક આદિ પ્રસંગો અનુ ભવ્યાતિભવ્ય અંતરના હર્ષોલ્લાસ સહ સાંનંદ સંપદ્ધ થયા. જેના સમાચાર આગામી અંકમાં આપવામાં આવશે.

ત્રૈવીસમી બાલસંસ્કાર અધ્યાત્મજ્ઞાન શિબિર સાનંદ સંપણી

પરમોપકારી પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી તથા પ્રશમભૂતિ ભગવતી માતા પૂજ્ય બહેનશ્રીની સાખનાભૂમિ અધ્યાત્મતીર્થ સુવર્ણપુરી (સોનગઢ)માં શ્રી દિગંબર જૈન સ્વાધ્યાયમંદિર ટ્રસ્ટ, સોનગઢ પ્રેરિત તથા શ્રી કહાન પુષ્પ પરિવાર આયોજિત ત્રૈવીસમી બાલ સંસ્કાર અધ્યાત્મજ્ઞાન શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. તા. ૨૪-૧૨-૨૦૨૪ના રોજ શિબિરનો પ્રારંભ શિબિરાર્થી તથા મહેમાનોની ઉપસ્થિતિમાં મંગલ દીપ પ્રગટાવી કરવામાં આવ્યો હતો. બાળકો માટે દરરોજ સવારે સુવર્ણપુરીના વિભિન્ન મંદિરોમાં જિનેન્દ્ર અભિષેક, પૂજાનો કાર્યક્રમ રાખવામાં આવેલ તથા શિબિરમાં પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના શ્રી અષ્ટપ્રાભૃત, શ્રી પંચાસ્તિકાય તથા બહેનશ્રીનાં વચનામૃત ઉપર સીડી પ્રવચનો ચાલતા હતા. શિબિરમાં બાળકો તેમજ વડીલો માટે શ્રી પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવના વિષયો તથા ગુરુદેવશ્રીના વચનામૃત, સ્વપ્રરક્ષાશક, કાર્ય કારણ વિગેરે વિષયો પર વિદ્વાનો દ્વારા છ કલાસ ચાલતા હતા.

રાત્રિના પ્રતિષ્ઠાચાર્ય કમિટિના સભ્યો દ્વારા ભગવાનના પંચકલ્યાણક સંબંધી વિશેષ જ્ઞાણકારી આપવામાં આવી હતી તેમજ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમનું આયોજન કરેલ હતું. શ્રી આદિનાથ દિગંબર જિનેન્દ્ર પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા તથા જંબૂદીપ વિષેની માહિતીનું, પ્રભાતફેરીનું, જંબૂદીપમાં બિરાજમાન થનાર ૧૩૦ જિનેન્દ્ર ભગવંતોના દર્શન આદિ કાર્યક્રમોનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. આ શિબિરમાં ૧૭૫ બાળકો તથા અન્ય ૬૦૦ થી વધારે મુમુક્ષુઓએ લાભ લીધો હતો. તા. ૨૬-૧૨-૨૦૨૪ના રોજ શ્રી શાનુજ્ય તીર્થયાત્રાનું આયોજન કરવામાં આવેલ હતું.

આયોજકો તથા શ્રી કહાન પુષ્પ પરિવારના કાર્યકર્તાઓ દ્વારા શિબિરાર્થીઓ માટે આવવા-જવાની, આવાસની, ભોજનની તથા યાત્રાની સુંદર વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી. આ શિબિરના સૌજન્યનો લાભ (૧) મુમુક્ષુ મંડળ ઓંફ ગ્રાન્ડ રેપીડ્સ, USA (૨) રાજૂલ શાહ, ફિલોરિડા-USA તથા સહ સૌજન્યનો લાભ (૧) એક મુમુક્ષુભાઈ (૨) ભરતભાઈ કામદાર, ચેનાઈ, (૩) જયંતિલાલ શાહ, લંડનને મળેલ હતો.

ઘૈરાગ્ય સમાચાર :-

- * લાઠી નિવાસી શ્રી અનંતરાય મોહનલાલ ભાયાણી (ઉ.વ. ૮૫)નું તા. ૨૭-૧૧-૨૦૨૪ના રોજ કાંદીવલી, મુંબઈ મુકામે દેહ પરિવર્તન થયેલ છે.
- * વઠવાણ નિવાસી (હાલ અમદાવાદ) હસમુખલાલ કેશવલાલ શાહ (ઉ.વ. ૮૨) તા. ૪-૧૨-૨૦૨૪ના રોજ દેહ પરિવર્તન થયેલ છે. તેઓ કેશવલાલ ખીમચંદ (વસ્તડી)વાળાના મોટા પુત્ર થાય જેમને પૂજ્ય ગુરુદેવ નિમિત માટે ઘણી વખત પ્રવચનમાં યાદ કરે છે.
- * મુંબઈ નિવાસી કનકબેન કીર્તિભાઈ શાહનું તા. ૧૧-૧૨-૨૦૨૪ના રોજ દેહ પરિવર્તન થયેલ છે.
- * બગસરા નિવાસી (હાલ-ઘાટકોપર) કુમારી કુસુમ ગુલાબચંદ મેઘાણી (ઉ.વ. ૭૦)નું તા. ૨૬-૧૨-૨૦૨૪ના રોજ દેહ પરિવર્તન થયેલ છે.
- * સોનગઢ નિવાસી (હાલ ગૌહટી-આસામ) આત્માર્થી મધુબેન મહેતા (ઉ.વ. ૮૧)નું તા. ૨૭-૧૨-૨૦૨૪ના રોજ જિનેન્દ્રદેવનું સ્મરણ કરતાં દેહ પરિવર્તન થયેલ છે.
- * શ્રી મહાસુખભાઈ અમરચંદ ડગલીનું તા. ૩-૧-૨૦૨૪ના રોજ દેહ પરિવર્તન થયેલ છે.
- * રાણપુર નિવાસી શ્રી હેમતભાઈ ત્રંબકભાઈ શેઠનું તા. ૫-૧-૨૦૨૪ના રોજ દેહ પરિવર્તન થયેલ છે.

(જુઓ અનુસંધાન પેજ નં. ૩૨ ઉપર)

SMS સ્પર્ધા-૨૦૨૪

સોજન્યકર્તા : કલ્યાણ ભાવેશ ભાયાણી-નમન-નમિતા, બોરીવલી-મુંબઈ

- (૧) SMS સ્પર્ધા-૨૦૨૪માં ભાગ લેવા માટે ઓછામાં ઓછા ૩૦૦ SMS સ્વહસ્તાક્ષરમાં તારીખ સાથે લખવા આવશ્યક છે. સ્પર્ધાનો સમય ૧-૧-૨૦૨૪ થી ૨૦-૧૨-૨૦૨૪
- (૨) ઉપરોક્ત સમય દરમાન મોકલેલા SMS માંથી ૫૦ માર્કસનું એક પ્રશ્નપત્ર કાઢવામાં આવશે. જેના જવાબો સોનગઢમાં ડિસેમ્બર-૨૦૨૪ની શિબિર વખતે પરીક્ષાખંડમાં બેસી લખવાના રહેશે.
- (૩) આ સ્પર્ધાની લેખિત પરીક્ષામાં ભાગ લેનારાઓ માટે બે વિભાગ નક્કી કરવામાં આવેલ છે.
- (A) ૧૮ વર્ષ સુધીની ઉમરના બાળકોનો વિભાગ :
- બાળકો પોતાના વડીલોના મોબાઈલમાંથી SMS લખીને પરીક્ષામાં ભાગ લઈ શકે છે.
A વિભાગના સ્પર્ધકોમાંથી પ્રથમ ત્રણ સ્પર્ધકોને ઈનામ આપવામાં આવશે.
પ્રથમ ૧૫૦૦/- દ્વિતીય ૧૦૦૦/- તૃતીય ૫૦૦/- રૂપિયા
- (B) ૧૮ વર્ષથી ઉપરની ઉમરવાળા મુમુક્ષુઓનો વિભાગ.
B વિભાગના સ્પર્ધકોમાંથી પ્રથમ ત્રણ સ્પર્ધકોને ઈનામ આપવામાં આવશે.
પ્રથમ ૧૫૦૦/- દ્વિતીય ૧૦૦૦/- તૃતીય ૫૦૦/-રૂપિયા
પ્રથમ ત્રણ સ્પર્ધકો સિવાય, ૩૦૦ SMS લખી નોટબુક તા. ૨૫-૧૨-૨૦૨૪ સુધીમાં સોનગઢ મોકલનાર (જેમાં ઉપરની સ્પર્ધકોએ પણ ભાગ લઈ શકશે.) દરેકને રૂ. ૩૦૦/- નું પ્રોત્સાહન ઈનામ આપવામાં આવશે. તથા પ્રશ્નપત્ર લખવા પરીક્ષામાં બેસનાર દરેકને રૂ. ૧૦૦/- નું વધારાનું પ્રોત્સાહન ઈનામ આપવામાં આવશે.
- (૪) તદ્વારાંત જે સ્પર્ધકોએ પોતાની SMS બુકને વિશેષરૂપથી સુશોભિત કરી હશે તેમને નીચે મુજબના પુરસ્કાર આપવામાં આવશે.
- (A) ૧૮ વર્ષ સુધીની ઉમરના બાળકોનો વિભાગ :
પ્રથમ ૨૦૦૦/- દ્વિતીય ૧૫૦૦/- તૃતીય ૧૦૦૦/- રૂપિયા
- (B) ૧૮ વર્ષથી ઉપરની ઉમરવાળા મુમુક્ષુઓનો વિભાગ.
પ્રથમ ૨૦૦૦/- દ્વિતીય ૧૫૦૦/- તૃતીય ૧૦૦૦/-રૂપિયા
- (C) ઉપરની ઉપરની ઉમરવાળા મુમુક્ષુઓનો વિભાગ.
એક ઈનામ ૧૫૦૦/- રૂપિયા
- (૫) ૩૦૦ SMS લખનાર સૌથી નાની ઉમરના બાળકને તથા સૌથી મોટી ઉમરના વડીલને ૧૦૦૦/- રૂપિયા પ્રોત્સાહન ઈનામ આપવામાં આવશે.
- (૬) SMS સુવિધા WhatsAppમાં શરૂ કરાવવા માટે આપે પોતાનું
૧. નામ : _____ ૨. ગામનું નામ : _____
૩. ગુજરાતી/હિન્દી : _____ ૪. મોબાઈલ નંબર : _____ -ની
- વિગત WhatsAppથી Mo : 9276867578 / 9372136358 ઉપર મોકલવી.
SMS સંબંધી માર્ગદર્શન માટે મોબાઈલ નં. 9276867578 પર ફોન કરવો અથવા contact@kanjiswami.org પર ઈ મેઈલ કરવા વિનંતી.

(૧૨૫)

પ્રોટ વ્યક્તિઓ માટેના પ્રશ્નોત્તર

(નીચેની ખાલી જગ્યા યોગ્ય વિકલ્પથી પૂર્ણ કરો.)

- (૧) મોહ-ક્ષોભ રહિત આત્માના શુદ્ધ પરિણામ એ સમ્યક્ છે. (જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત)
- (૨) ઉપાદાન કારણ હોય છે. (એક, બે, અનેક)
- (૩) “કાંઈક છે” એવું નિર્ધાર રહિત જ્ઞાન તેને કહે છે. (વિપર્યય, અનધ્યવસાય, સંશાય)
- (૪) સમ્યક્દર્શન અને સમ્યક્જ્ઞાન થાય છે. (જુદા-જુદા, વારાફરતી, એકસાથે)
- (૫) મોક્ષનો માર્ગ છે. (ચાર, પાંચ, એક)
- (૬) દીન્દ્રિયથી માંડી અસંશી પંચેન્દ્રિય જીવોને પર્યાપ્તિ હોય છે. (ચાર, પાંચ, છ)
- (૭) સ્પર્શગુણનાં પ્રકાર છે. (આઠ, પાંચ, ચાર)
- (૮) અનંતાનુભંધી કષાયના અંતપૂર્વક બાકીના કષાયોનું આંશિક મંદ થવું તેને કહે છે. (અસ્તિકાય, પ્રશમ, નિર્વેદ)
- (૯) પર્યાર્થિકનયના ભેદ છે. (છ, ચાર, ત્રણ)
- (૧૦) સંવર અને નિર્જરાથી પ્રામ થાય છે. (સંસાર, દેવગતિ, મોક્ષ)
- (૧૧) મિથ્યાદષ્ટિ દ્રવ્યલિંગી મુનિ સ્વર્ગના વિમાન સુધી જઈ શકે છે. (અનુતર, ગ્રૈવેયક, અનુદિશ)
- (૧૨) શિક્ષા અને ઉપદેશ ગ્રહણ કરવાની શક્તિ રહિત પ્રાણી કહેવાય છે. (સંશી, અસંશી, ત્રસ)
- (૧૩) આત્મા પરનું કાર્ય કરી શકે એમ માનનારે અભાવ ન માન્યો. (અન્યોન્ય, પ્રાહ, અત્યંત)
- (૧૪) સુખમા-દુઃખમા કાળમાં ભોગભૂમિ હોય છે. (મધ્યમ, ઉત્તમ, જગ્ઘન્ય)
- (૧૫) પ્રતની અપેક્ષા રાખવા છતાં તેનો એકદેશ ભંગ થવો તેને કહેવાય છે. (અતિચાર, અનાચાર, શ્રાવકાચાર)
- (૧૬) કર્માની સ્થિતિ તથા અનુભાગના ઘટી જવાને કહે છે. (અપકર્ષણ, સંકમણ, ઉત્કર્ષણ)

- (૧૭) કુદેવ આદિની પ્રશંસા કરવી તે છે. (મદ, મૂઢતા, અનાયતન)
- (૧૮) આહારક શરીર એ છે. (ભાવકર્મ, નોકર્મ, દ્રવ્યકર્મ)
- (૧૯) કર્મની ૧૪૮ પ્રકૃતિ પૈકી મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનમાં પ્રકૃતિની સત્તા હોય છે. (૧૨૨, ૧૨૮, ૧૪૮)
- (૨૦) હિંસાદિ પાંચ પાપોનો સર્વથા ત્યાગ કરવો એને કહે છે. (મહાત્રત, અશુદ્ધત, દિગ્નત)

પ્રૌઢ વ્યક્તિઓ માટેના આપેલ પ્રશ્નો ડિસેમ્બર-૨૦૨૪ના ઉત્તરો

(૧) મિથ્યાદિષ્ટ દેવ	(૬) ચંદ્રગુમ	(૧) X	(૬) ✓
(૨) સિદ્ધ ભગવાન	(૭) અગિયારમાં ગુણસ્થાનવાળો જીવ	(૨) X	(૭) ✓
(૩) મોક્ષમાં	(૮) અરિહંત દેવ	(૩) X	(૮) X
(૪) શ્રી હનુમાન	(૯) દિગંબર મુનિ	(૪) X	(૯) X
(૫) ગૌતમ સ્વામી	(૧૦) જંબુસ્વામી	(૫) X	(૧૦) ✓

બાળકો માટેના આપેલ પ્રશ્ન ડિસેમ્બર - ૨૦૨૪ના ઉત્તર

(૧) દુઃખનું	(૭) સંસારનું	(૧૩) નિર્જરા	(૧૭) મોક્ષમાર્ગ
(૨) સુખી	(૮) મોકનું	(૧૪) સમ્યક્યારિત્ર	(૧૮) અનંત,
(૩) એક જ	(૯) ત્વરાથી	(૧૫) સમ્યક્દર્શન,	અસંઘ્યાત,
(૪) મોકને	(૧૦) આત્માને	સમ્યક્જ્ઞાન,	અનંત
(૫) મોક્ષમાર્ગ	(૧૧) શ્રદ્ધા	સમ્યક્યારિત્ર	(૧૯) ૧૩ - ૧૪
(૬) નથી	(૧૨) સ્વરૂપાચરણ	(૧૬) સમ્યક્દર્શન	(૨૦) ૭ થી ૧૨

(અનુસંધાન પેજ નં. ૨૮ થી ચાલુ)

(વેરાગ્ય સમાચાર)

* વાંકાનેર નિવાસી (હાલ-મુંબઈ) શ્રી મહેશભાઈ પ્રહુલયંડ સંઘવી (ઉ.વ. ૭૪નું) તા. ૮-૧-૨૦૨૪ના રોજ દેહ પરિવર્તન થયેલ છે. તેઓ જૈન તત્ત્વ પ્રતિ રૂચિવંત તેમજ શાસ્ત્રોના ઊંડા અભ્યાસી હતા.

* યેનાઈ નિવાસી પ્રવીણાબેન કાંતિલાલ કામદાર (-તેઓશ્રી અશ્વિનમાર્ય-ભરતભાઈ કામદારના માતુશ્રી) (ઉ.વ. ૮૪)નું તા. ૧૩-૧-૨૦૨૪ના રોજ દેહ પરિવર્તન થયેલ છે. તેઓ સુવર્ણપુરીને ત્રિયોગે સમર્પિત હતા. પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી, પૂજ્ય બહેનશ્રી જન્મજયંતી-સમ્યકૃત જયંતી મહોત્સવો તથા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રભાવનાયોગે થતા પંચકલ્યાણક મહોત્સવમાં આપના પરિવારે તન-મન-ધનથી લાભ લીધો છે તેમજ જંબૂદ્વીપ પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવનો લાભ લેવાની ઘણી ભાવના હતી.

* ખેરાગઠ નિવાસી શ્રીમતી કંચનદેવીજી ગિરિયા (-તેઓ બ્ર. તારાબેન-મેનાબેનના ભાભી)નું તા. ૧૩-૧-૨૦૨૪ના રોજ દેહ પરિવર્તન થયેલ છે.

સ્વર્ગસ્થ આત્માઓ પરમ કૃપાળું પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના શરણમાં પ્રામ કરેલાં આત્મસંસ્કારો વૃદ્ધિ પામીને દેવ-ગુરુ-ધર્મના શરણમાં તેઓ શીଘ્ર આત્મોનીતિ પામો એ જ ભાવના.

(૧૨૫)

ભાગકો માટેના પ્રશ્નોત્તર

(નીચે દસ વાક્યો આપ્યા છે તેમાં અક્ષરો પૂરા છે પરંતુ તે અક્ષરો જરાક આડાઅવળા થઈ ગયા છે તે બરાબર ગોઠવો.)

- (૧) ભતર અને બાબલીહુ નેબં ઈભા હતા.
- (૨) વીસમાબા કરતીર્થ નાનેમિથ નારગિરિથી મોક્ષ પામ્યા.
- (૩) રમવીહા નભવાગ પાપુવારીથી મોક્ષ પામ્યા.
- (૪) ટગમાંનસો ઉદ્ ફૂટ ઉંચો નભમાસ્તં છે.
- (૫) ‘મોન હંણાંઅરિતા એ મહામંત્ર છે.
- (૬) રમસાયસ શાખમાં ૫૧૪ ઓથાગા છે.
- (૭) આન્મા સ્વનભાવીજ્ઞા વસ્તુ છે.
- (૮) નોજીવ મોક્ષ વીગીરાતથી રત્રયત્ન થાય છે.
- (૯) જ્યાપૂ શ્રીરૂનોવદેગુ જન્મ રાગામઉ થયો હતો.
- (૧૦) વાએદીઝી રવીમહા નોનગભવા ક્ષમો થયો છે.

ખાલી જગ્યા ભરો

- (૧) સિદ્ધ ભગવંતો એક જગ્યામાં હોય છે.
- (૨) પુષ્ય-પાપનું સમાનપણું માત્ર મતમાં જ હોય છે.
- (૩) જીવે ચાર ગતિમાં સૌથી ઓછા ભવ પર્યાયના કર્યા છે.
- (૪) પહેલા અનુભવ કરેલ પદાર્થને યાદ કરવો તેને કહે છે.
- (૫) નીગોઢના જીવો એક જગ્યામાં રહે છે.
- (૬) સ્ત્રી, ભોજન, દેશ અને રાજ્ય એ ચાર અશુભ ભાવરૂપ વાર્તાલાપ એ કથા કહેવાય છે.
- (૭) મનુષ્યના ભવ ઉપરા ઉપરી થઈ શકે છે.
- (૮) જેમ સમુક્રમાં પડેલ રત્ન મળવું દુર્લભ છે તેમ પર્યાય પ્રાપ્ત થવી દુર્લભ છે.
- (૯) ચાર ગતિમાં સૌથી ઓછા જીવો ગતિમાં હોય છે.
- (૧૦) નિઃશાંકિતપણું એ સમ્યકનું અંગ છે.

અમરેલી-ચિતલ-સાવરકુંડલા-કાનાતળાવ-લાઠી-મોટા આંકડીયા

સમ્યક્ ભાવના સહ અધ્યાત્મ અતિશાયતીથ

સુવર્ણપુરીમાં સાનંદ ઊજવે છે

ઉપકારમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનનો ૮૨મો

સમ્યક્ત્વજ્યંતી-મહોત્સવ

ભવાંતકારી તેમજ સ્વાનુભવમુદ્રિત કલ્યાણમૂર્તિ સમ્યગ્દર્શનનો અનુપમ માર્ગ ભતાવી જેમણે આપણા ઉપર અનંત ઉપકાર કર્યો છે એવા આપણા પરમ તારણાહાર પૂજ્ય સદ્ગુરુદેવશ્રી કાનજીસ્વામીનો “ભાવી તીર્થકરદ્રવ્યરૂપ” સાતિશય મહિમા પ્રકાશિત કરવાવાળાં ઉપકારમૂર્તિ પૂજ્ય બહેનશ્રી ચંપાબેનનો ૮૨મો વાર્ષિક મંગલ ‘સમ્યક્ત્વજ્યંતી’ મહોત્સવ તા. ૩૧-૩-૨૦૨૪, રવિવારથી તા. ૪-૪-૨૦૨૪, ગુરુવાર (ફાગણ વદ-૧૦) સુધી શ્રી ચોસઠાંઝિ વિધાન-પૂજા, પરમકૃપાળું પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં સમ્યક્ત્વમહિમા ભરપૂર અધ્યાત્મિક સીરી પ્રવચનો, દેવ-ગુરુ-ભક્તિ, યાત્રાની વિદ્યા દ્વારા પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પાવન દર્શન, પૂજ્ય બહેનશ્રીની સ્વાનુભવરસભરી વિદ્યા ધર્મચર્ચા, ધાર્મિક શિક્ષણ વર્ગ, વિશેષ ભક્તિ, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો વગેરે અનેકવિધ રોચક કાર્યક્રમ સહ અમરેલી-ચિતલ-સાવરકુંડલા-કાનાતળાવ-લાઠી-મોટા આંકડિયા દ્વારા આનંદોલાસ સહ સોનગઢમાં ઊજવવામાં આવશે. સમ્યગ્દર્શનની મહિમાના આ સ્વર્ણિમ શુભ અવસર પર સમસ્ત મુમુક્ષુ સમાજને સોનગઢ પધારવાનું અમારું ભાવભીનું નિમંત્રણ છે.

- નિમંત્રણ પત્રિકા-લેખનવિધિ તા. ૩-૩-૨૦૨૪, રવિવારના રોજ સોનગઢમાં રાખવામાં આવેલ છે.

નિમંત્રક

અમરેલી-ચિતલ-સાવરકુંડલા-કાનાતળાવ-લાઠી-મોટા આંકડિયા મુમુક્ષુ મંડળના
જ્ય-જિનેન્દ્ર

મુખ્ય સંયોજક : અમરેલી નિવાસી, હાલ વસઈ, શ્રી દિનેશચંદ્ર દામોદરદાસ મહેતા, હા. ધવલ

પૂજય ગુરુલદેવશ્રીનાં હૃદયોદ્ગાર

● પ્રશ્ન :—જીવ અજીવના કાર્યો ભલે ન કરી શકે પણ પોતાના પરિણામ તો ગમે તેમ કરી શકે છે ને ?

ઉત્તર :—જીવ પોતાના પરિણામ પણ ગમે તેમ ન કરી શકે, પણ જે પરિણામ કુમસર થવાના છે તે જ થાય છે. આડા-અવળા ગમે તેમ કરી શકે નહીં. જગતમાં બધું વ્યવસ્થિત કુમસર થાય છે, ક્યાંય ફેરફાર થઈ શકતો નથી. ઉતાવળો માણસ ફેરફાર કરવાનું માને ભલે, પણ ફેરફાર કાંઈ થઈ શકતો નથી. એનો સાર એ છે કે ભાઈ ! તું ધ્રુવ સ્વભાવ ઉપર દટ્ઠિ હો.

● ભગવાન એકલો જ્ઞાનસ્વભાવ છે. (તેમાં) કેવળજ્ઞાનનો વિકલ્પ પણ નથી. એકલો જ્ઞાનસ્વભાવ છે એને પ્રગટ કરવા માટે કોઈની પણ જરૂર નથી એવો અસંગ છે.

● પ્રશ્ન :—રોજ સાંભળીએ છીએ, હવે અંદર જવાનો કાંઈક ટૂંકો રસ્તો બતાવો ?

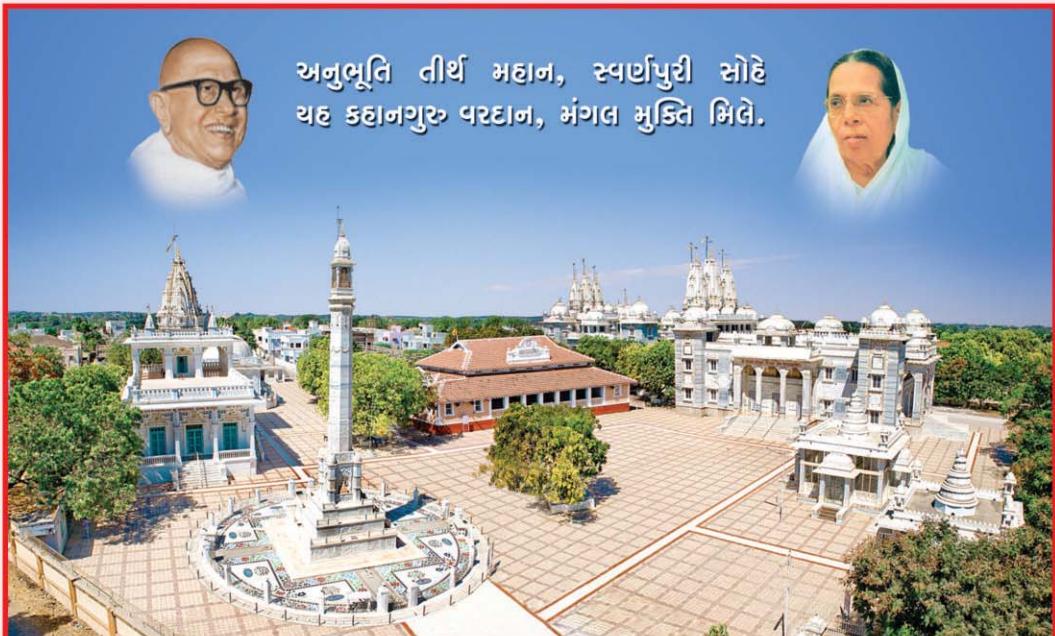
ઉત્તર :—આત્મા એકલો જ્ઞાનસ્વરૂપ ચિહ્નધન છે, અભેદ છે, એની દટ્ઠિ કરવી. ભેદ ઉપર લક્ષ કરતા રાગીને રાગ થાય છે, તેથી ભેદનું લક્ષ છોડી અભેદની દટ્ઠિ કરવી એ ટૂંકો સાર છે.

- ભૂતાર્થના આશ્રયે સમ્યગુર્દર્શન થાય છે.
- ચારે અનુયોગનું તાત્પર્ય વીતરાગતા છે.
- એકેક શક્તિ અનંતમાં વ્યાપક છે. ● એકેક શક્તિ અનંતને નિમિત છે.
- એકેક શક્તિ દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાયમાં વ્યાપે છે.
- એકેક શક્તિમાં ધ્રુવ ઉપાદાન, ક્ષણિક ઉપાદાન છે.
- એકેક શક્તિમાં વ્યવહારનો અભાવ છે. ● તે જ અનેકાંત છે-સ્યાદ્વાદ છે.
- શક્તિ પારિણામિકભાવે છે. ● એકેક શક્તિમાં અનંત શક્તિનું રૂપ છે.
- દરેક શક્તિમાં અકાર્ય-કારણનું રૂપ છે.
- દરેક શક્તિમાં ત્યાગ-ઉપાદાનશૂન્યત્વ છે.

આત્મધર્મ
ફેબ્રુઆરી, ૨૦૨૪
અંક-૯ ● વર્ષ-૧૮

Posted at Songadh PO
Publish on 1-2-2024
Posted on 1-2-2024

Registered Regn. No. BVR-367/2024-2026
Renewed upto 31-12-2026
RNI Registration No. GUJGUJ/2006/18667
વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૮/- આજીવન લવાજમ રૂ. ૧૦૧/-

અનુભૂતિ તીર્થ મહાન, સ્વર્ણપુરી સોહે
થણ કદાનગુરુ વરદાન, મંગલ મુક્તિ મિલે.

Printed & published by
Hasmukhbhai Popatlal Vora on behalf
of shri Digambar Jain Swadhyay
Mandir Trust and Printed at Kahan
Mudranalay, Jain Vidhyarthi Gruh, At-
Songadh Pin-364250 and published
from Shri Digambar Jain Swadhyay
Mandir Trust At-Songadh, Ta. sihor,
Dist. Bhavnagar Pin-364250.

Editor : Anantrai Vrajlal Shah.

If undelivered Please return to :—
Shri Dig. Jain Swadhyay Mandir Trust
SONGADH-364 250 (INDIA)
Phone No. (02846) 244334
Fax (02846) 244662